

การประชุมวิชาการระดับชาติ กรุงเก่าวิจัย

2025 8th EEAAT & ARU CON.

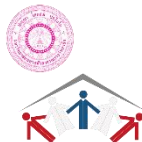
โดยสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย

Proceedings

ภาคบรรยาย | ภาคโปสเตอร์

18 ธันวาคม 2568

ณ โรงแรมคลาสสิก คามีโอ อยุธยา
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2025 8th EEAAT & ARU CON PROCEEDINGS

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ
“กรุงเก่าวิจัย” ครั้งที่ 8
(2025 8th EEAAT & ARU CON.)

โดย สมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
และภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย

วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2568
ณ โรงแรมคลาสสิก คามีโอ อยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำนำ

ด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ดำเนินการจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติขึ้น เพื่อให้คณาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา บุคลากรในแวดวงวิชาการและวิจัยทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ภาคประชาสังคม และภาคประชาสังคม ได้มีโอกาสนำเสนอผลงานทางวิจัย รวมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการวิจัย มีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านวิจัยในสาขาต่าง ๆ โดยสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม (สพช.) สมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (ThaiAECT) สมาคมปัญญาประดิษฐ์ประเทศไทย (AIAT) สมาคม IEEE Systems, Man, and Cybernetics (SMC) Society และสมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (ThaiAECT)

ในปี พ.ศ.2568 โดยสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย ดำเนินการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ “กรุงเก่าวิจัย” ครั้งที่ 8 (2025 8th EEAAT & ARU CON.) วันที่ 18 ธันวาคม 2568 ณ โรงแรมคลาสสิก คามีโอ อยุธยา ซึ่งบทความวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกให้นำเสนอในการประชุมนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบัน ที่เชี่ยวชาญ หรือเกี่ยวข้องในสาขานั้น

เนื้อหาในเล่มประกอบด้วย บทความวิจัยของผู้เข้าร่วมการนำเสนอผลงานวิจัย ในภาคบรรยาย (Oral Presentation) จำนวน 46 บทความ ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพทางวิชาการจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแยกตามกลุ่มสาขา 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มการศึกษา จำนวน 13 บทความ 2) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 4 บทความ 3) กลุ่มวิทยาการจัดการและบริหารธุรกิจ จำนวน 8 บทความ และ 4) กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมจำนวน 21 บทความ

บทความวิจัยของผู้เข้าร่วมการนำเสนอผลงานวิจัย ในภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation) จำนวน 27 บทความ ผ่านการตรวจประเมินคุณภาพทางวิชาการจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแยกตามกลุ่มสาขา 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มการศึกษา จำนวน 10 บทความ และ 2) กลุ่มวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม จำนวน 17 บทความ

คณะผู้จัดงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การจัดประชุมวิชาการระดับชาติในครั้งนี้ จะเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้อาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา บุคลากรในแวดวงวิจัย ตลอดจนผู้สนใจทุกท่าน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเครือข่ายในการสร้างสรรค์ผลงาน วิจัย นวัตกรรม และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติสืบไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ธันวาคม 2568

การประชุมวิชาการระดับชาติ “กรุงเก่าวิจัย” ครั้งที่ 8
(2025 8th EEAAT & ARU CON.)
โดย สมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย

วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2568
ณ โรงแรมคลาสสิก คามิโอ อโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หน่วยงานร่วมจัดการประชุมวิชาการ

เจ้าภาพหลัก สมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เจ้าภาพร่วม สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม (สพช.)
สมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย
สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (ThaiAECT)
สมาคมปัญญาประดิษฐ์ประเทศไทย (AIAT)
สมาคม IEEE Systems, Man, and Cybernetics (SMC) Society
สมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (ThaiAECT)
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.อติคม ฤกษ์บุตร	นายกสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
รองศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา	นายกสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม
รองศาสตราจารย์ ดร.จินฉัตร ปะโคทั้ง	นายกสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม	นายกสมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล บุญลือ	นายกสมาคมเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (ThaiAECT)
รองศาสตราจารย์ ดร.มหศักดิ์ เกตุฉ่ำ	นายกสมาคม IEEE Systems, Man, and Cybernetics (SMC) Society
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร	นายกสมาคมนักเทคโนโลยี
อาจารย์ ดร.เทพชัย ทรัพย์นิธิ	นายกสมาคมปัญญาประดิษฐ์ประเทศไทย (AIAT)
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูสิทธิ์ ประดับเพ็ชร	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

คณะกรรมการอำนวยการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติยพนาวงศ์
ศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ์ อัครเอกมอลิน
ศาสตราจารย์ ดร.โกสินทร์ จันทน์ไทย
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยัง ปลั่งกลาง
รองศาสตราจารย์ ดร.นัฐโชติ รักไทยเจริญชีพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย หิรัญโรตม
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี มหันตรัตน์
อาจารย์จรัสศักดิ์ ชุมวรานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณทิพย์ เนียมถนอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุตารัตน์ เกลี้ยงสะอาด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุพิน พวงยะ
อาจารย์นรินทร์ อุ้นแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุกัลยา คงประดิษฐ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บริบูรณ์ ขอบทำดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคิน โชติเวศย์ศิลป์
อาจารย์ ดร.สมเกียรติ แดงเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรภักษ์ แซ่เจี๋ย
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ
อาจารย์ ดร.กันยาลักษณ์ โพธิ์ตง
อาจารย์ ดร.สุรินทร์ ศรีสังข์งาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญภา หวังที่ชอบ
นางสาวรพี พูลศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา เต๊ะขันหมาก
อาจารย์ ดร.จิราภรณ์ มีสง่า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรประภา ดีประดิษฐ์
นางลักขณา เตชวงษ์

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย นวัตกรรมและพัฒนาท้องถิ่น
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
คณะกรรมการสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
คณะกรรมการสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
คณะกรรมการสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
คณะกรรมการสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
คณะกรรมการสมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
รองอธิการบดีฝ่ายบริหารทรัพยากร
รองอธิการบดีฝ่ายยุทธศาสตร์และแผนงาน
รองอธิการบดีฝ่ายบริหารงานวิชาการ
รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษาและกิจการสภามหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหารงานทั่วไปและกฎหมาย
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ
คณบดีคณะครุศาสตร์
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
ผู้อำนวยการสถาบันอยุธยาศึกษา
ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผู้อำนวยการกองกลาง
รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
ผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี

คณะกรรมการจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติฝ่ายต่างๆ

ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่ 1617/2568
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติ “กรุงเก่าวิจัย” ครั้งที่ 8

บรรณาธิการ/กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติยพนาวงศ์

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย นวัตกรรมและพัฒนาท้องถิ่น
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กรรมการและกองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริประภา ดีประดิษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา เต๊ะชั้นหมาก
อาจารย์ ดร.จิราภรณ์ มีสง่า
นางสาวสุจิตรา งามบุญปลอด
นางสาวสมจิตร์ สอนดา
นางสาวอัจฉรา วงษ์หา
นางวรรณิศา นัยชิต

รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
กรรมการ
กรรมการ
กรรมการและเลขานุการ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการพิชญพิจารณ์ (Peer Review) ในกองบรรณาธิการ (ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา เต๊ะชั้นหมาก
รองศาสตราจารย์ ดร.พิทยา ใจคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลพรรณ รุ่งพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพล แสนบุญส่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา สว่างคง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา แก้วกระจ่าย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงเยาว์ ในอรุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริบูรณ์ ชอบทำดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประดินันท์ เอี่ยมสะอาด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชษฐ เนตรสว่าง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพาภรณ์ วิริยะนานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สถิตย์พนาวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรภรณ์ ตันติพนาทิพย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ แปงใจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริประภา ดีประดิษฐ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายชล สุขญาณกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรวิทย์ แซ่เจีย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บังอร บุญปิ่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพิชญา คำคม
ว่าที่ร้อยตรี ดร.คณศ พุกกะพันธุ์
ดร.กัญญลักษณ์ โพธิ์คง
ดร.ธานี ชูกำเนิด
ดร.ปรีชวณี พิบำรุง
ดร.พัชรภร พูลบุญ
ดร.วิโรจน์ ยอดสวัสดิ์

คณะกรรมการพิชญพิจารณ์ (Peer Review) ในกองบรรณาธิการ (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก)

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา เสือเอี่ยม
รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชั้นหมาก
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐธิดา ชัยชนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ คณานุรักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปณณนุช นิลแสง
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี ศิริปรัชญานันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระศักดิ์ ชมภูคำ
รองศาสตราจารย์ ดร.สาโรช พูลเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ จัวยทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิจักร์ พุกสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อัฐพล อินตะเสนา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น.สพ.ดร.ทิลดิสร์ รุ่งเรืองกิจไกร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพร ฉันทนารุ่งภักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กั้ววาน ยอดวิเศษศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา ไชยสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยการ ศิริรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาวลิต หามนตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ถิรพร แสงพิรุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ นนทมาลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาวรรณ แพงศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณรภัส ถกลภักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา เดชโฮม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งโรจน์ สุขใจमुख
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.वासना บุญส่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ นิยม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สีบวงค์ กาฬวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพิชชา ชีวพฤษ์
ดร.ปิยาภรณ์ พิษณุภรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ ภาคบรรยาย

รองศาสตราจารย์ ดร.เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.จิราภา วิทยาภิรักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เจษฎา มิ่งฉาย
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี ศิริปรัชญานันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.สาโรช พูลเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมพงศ์ กุ๊กแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา พยุงสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย หิรัญโรตม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์รณรงค์ จันใด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ ภาคโปสเตอร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.สีบวงค์ กาฬวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ ช่องศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาวลิต หามนตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น.สพ.ดร.ทิลดิสร์ รุ่งเรืองกิจไกร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรณวิภา แพงศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพงษ์ ประพฤติ

มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

ผลการนำเสนอผลงานวิจัยดีเด่น

ภาคบรรยาย (Best Oral Presentation Award)

ชื่อผลงาน	ผู้นำเสนอ	สังกัด
1. กลุ่มการศึกษา		
ED-157 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อส่งเสริมการ เรียนรู้เชิงรุกและทักษะแห่งอนาคต ในรายวิชาเกษตรอินทรีย์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี	ธนกร วังสว่าง สุมนา วังสว่าง	มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
2. กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์		
HS-137 แนวทางการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาเค้กมะดัน ชุมชนเมืองมะดัน	ปรียา สมพีช ประเสริฐ โยธินาร์ มรกต บุญศิริชัย อัยย์ญดา สิริินจุลพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนคร
3. กลุ่มวิทยาการจัดการและบริหารธุรกิจ		
MB-160 การยกระดับทักษะเทคโนโลยีนวัตกรรมสำหรับแรงงาน กลุ่มเยาวชนเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพรองรับอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	ปรีดาพร อารักษ์สมบูรณ์ ชุตินา นุตยะสกุล วรภัทร เมฆขจร ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี นิชชีชญา เกิดช่วย ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ ปราริชาติ รื่นพงษ์พันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์
4. กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		
ST-243 การสร้างเส้นพลาสติกผสมจากพอลิแลคติกแอซิดและ ไฮดรอกซีอะพาไทต์ผ่านเครื่องฉีดเส้นพลาสติกอย่างง่ายสำหรับ การใช้งานการพิมพ์ 3 มิติ	ธนาภรณ์ วงษ์ธานี สุรพงษ์ เนตรประสม พัชรินทร์ แนมจันทร์ แสงกฤษฎา กลั่นบุศย์ กิตติศักดิ์ชัย แนมจันทร์	มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี
ST-268 ผลของอนุภาคโคไตซานระดับนาโนต่อการเจริญเติบโต ของสมุนไพรวัวบกที่ปลูกในฤดูที่แตกต่างกัน	สถาพร ดิยง กนกทิพย์ บุญยรัตกลิน ศักดิ์ชัย หงษ์ทอง ชาญชัย สุขคุ้ม กฤษณะ ช่องศรี จักรี เหล็กกล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์

ผลการนำเสนอผลงานวิจัยดีเด่น

ภาคโปสเตอร์ (Best Poster Presentation Award)

ชื่อผลงาน	ผู้นำเสนอ	สังกัด
1. กลุ่มการศึกษา		
ED-170 การพัฒนาบทเรียนท้องถิ่น เรื่อง การผลิตฝ้ายอินทรีย์ย้อมสีธรรมชาติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา	สรินทร์ คุ่มเขต ชมภูนาฏ ชมภูพันธ์ ปานฤทัย พุทธทองศรี สุภาวดี สำราญ ชัยพลฤกษ์ หงษ์ลัดดาพร กานต์ จันทระ ยุทธศิลป์ ชัยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
2. กลุ่มวิทยาการจัดการและบริหารธุรกิจ		
MB-252 การค้นหาและออกแบบตราสัญลักษณ์ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะบรเพชร จังหวัดฉะเชิงเทรา	วิชาญ ตอรัมรัมย์ จักรกริช ไชยเนตร สินีนารถ เริ่มลาวรรณ บรรพจน์ มีสา	มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์
3. กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		
ST-262 ระบบแสดงผลและแจ้งเตือนการนับแผ่นเหล็กในโรงงานอุตสาหกรรม โดยใช้การประมวลผลปัญญาประดิษฐ์ที่ขอบเครือข่าย	วิโรจน์ ยอดสวัสดิ์ ธนวัฒน์ สังข์วงศ์ อัศรพล พูลสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา

การประชุมวิชาการระดับชาติ “กรุงเก่าวิจัย” ครั้งที่ 8
(2025 8th EEAAT & ARU CON.)

โดย สมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย
วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2568
ณ โรงแรมคลาสสิก คามิโอ ออยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

08.00 – 08.45 น.	ลงทะเบียน
08.45 – 09.00 น.	พิธีเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติ “กรุงเก่าวิจัย” ครั้งที่ 8
09.00 – 12.00 น.	การบรรยายพิเศษ หัวข้อ “การใช้ AI และการเขียนงานวิจัย : จากผู้ช่วยสู่ผู้ร่วมสร้างที่มีจริยธรรม” โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ภญ.พัชรภรณ์ สุธาภา กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและเลขานุการของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
11.00 – 12.00 น.	นำเสนอผลงานวิจัย แบบบรรยาย (Oral Presentation)
12.00 – 13.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 17.30 น.	นำเสนอผลงานวิจัย แบบโปสเตอร์ (Poster Presentation) แบบบรรยาย (Oral Presentation)

การใช้ AI และการเขียนงานวิจัย : จากผู้ช่วยสู่ผู้ร่วมสร้างที่มีจริยธรรม

รองศาสตราจารย์ ดร.ภญ.พัชราภรณ์ สุดชาภา

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและเลขานุการ

ของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) มีความก้าวหน้าอย่างก้าวกระโดด บทบาทของ AI ในแวดวงวิชาการได้เปลี่ยนผ่านจากเพียง "เครื่องมือ" (Tool) ในอดีต มาเป็น "ผู้ช่วย" (Co-Pilot) และกำลังก้าวสู่การเป็น "ผู้ร่วมสร้างสรรค์" (Co-Creator) ที่มีศักยภาพสูง เป็นการนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ Generative AI ในกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพงานวิจัยควบคู่ไปกับการรักษาจริยธรรมทางวิชาการ

1. การเปลี่ยนผ่านบทบาทและเครื่องมือ (Role & Tools Evolution) ภาพรวมของเครื่องมือ AI ในปัจจุบันที่แบ่งตามวัตถุประสงค์การใช้งานอย่างชัดเจน อาทิ กลุ่มผู้ช่วยทั่วไป (General Assistants เช่น ChatGPT, Claude, Gemini, NotebookLM) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ (Academic Specialists เช่น Perplexity, Consensus, SciSpace) เพื่อให้ นักวิจัยเลือกใช้เครื่องมือได้ตรงกับโจทย์วิจัย ไม่ว่าจะเป็นการสืบค้นวรรณกรรม การวิเคราะห์ข้อมูล หรือการเขียนเชิงวิชาการ

2. กรอบแนวคิดและจริยธรรม (Mindset & Ethics) เน้นย้ำหลักการสำคัญ "Trust, but Verify" คือการเชื่อถือแต่ต้องตรวจสอบเสมอ เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากข้อจำกัดของ AI เช่น การที่ AI สร้างข้อมูลหรือเนื้อหาที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นความจริง หรือไม่สมเหตุสมผล โดยมั่นใจว่าผลลัพธ์ที่สร้างขึ้นมานั้นถูกต้อง (Hallucination) ข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบัน (Knowledge Cutoff) และอคติ (Bias) รวมถึงข้อควรระวังสูงสุดด้านความเป็นส่วนตัว (Data Privacy) โดยห้ามนำข้อมูลส่วนบุคคลหรือความลับทางการค้าเข้าสู่ระบบ AI สาธารณะ

3. กลยุทธ์วิศวกรรมคำสั่ง (Prompt Engineering Strategy) กลยุทธ์ในการใช้ข้อความหรือคำสั่งเพื่อกระตุ้นให้ระบบ AI สร้างผลลัพธ์ตามที่ต้องการ ถ่ายทอดเทคนิคการสั่งงาน AI ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ผ่านโครงสร้างคำสั่งที่ดี (Role, Task, Context, Constraints) และเทคนิคขั้นสูงอย่าง Few-Shot Prompting (การยกตัวอย่าง) และ Chain of Thought (การคิดเป็นลำดับขั้น) เพื่อให้ AI สามารถช่วยงานวิจัยที่ซับซ้อนได้แม่นยำยิ่งขึ้น

4. การประยุกต์ใช้ในกระบวนการวิจัย (Application in Research Process) แสดงให้เห็นถึงการนำ AI มาใช้ในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การระดมสมองหาหัวข้อ (Brainstorming), การทบทวนวรรณกรรมและหาช่องว่างของงานวิจัย (Literature Review & Gaps), การออกแบบระเบียบวิธีวิจัยและเครื่องมือ (Methodology & Instruments), ไปจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ (Data Analysis)

ความสามารถในการใช้ AI (AI Literacy) กำลังกลายเป็นทักษะจำเป็นสำหรับนักวิจัยยุคใหม่ ความสำเร็จไม่ใช่การให้ AI ทำงานแทนทั้งหมด แต่เป็นการทำงานร่วมกัน (Human-AI Collaboration) โดยมนุษย์ยังคงเป็นผู้กำกับดูแล รับผิดชอบ และตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ผลงานวิจัยที่ได้มีความถูกต้อง แม่นยำ และทรงคุณค่าทางวิชาการสูงสุด

สารบัญ
บทความวิจัยภาคบรรยาย

ลำดับที่	รหัสบทความ	กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (HS)	หน้า
1	HS-137	แนวทางการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาเค้กมะดัน ชุมชนเมืองมะดัน ปรียา สมพีช ประเสริฐ โยธิดาร์ มรกต บุญศิริชัย และอัยยัญดา สิริินจุลพงศ์	134
2	HS-149	ภาพสะท้อนชีวิตและเสียง “กระซิบ” ของกะเทยขายบริการทางเพศ คณิตสนันท์ คะสุวรรณ์	146
3	HS-158	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการในเขตจังหวัดปทุมธานี ธีรวัฒน์ อิมประคองศิลป์	155
4	HS-212	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ในตำบลลาดกระโทง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ชนะพล ลิงห์คุช ศิรินันท์ คำลี วรพจน์ ทำเนียบ และสุรพงษ์ แก่นมณี	169

2025 8th EEAAT & ARU CON

PROCEEDINGS

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ
“กรุงเก่าวิจัย” ครั้งที่ 8
(2025 8th EEAAT & ARU CON.)

โดย สมาคมวิชาการทางวิศวกรรมไฟฟ้า (ประเทศไทย)
ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
และภาคีเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาไทย

บทความวิจัย

ภาคบรรยาย
(Oral Presentation)

กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (HS)

18 ธันวาคม พ.ศ. 2568

ณ โรงแรมคลาสสิก คามีโอ อยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์:

กรณีศึกษาเค้กมะดัน ชุมชนเมืองมะดัน

Guidelines for Enhancing Community Product Value through Creative Tourism

Activities: A Case Study of Madan Cake in Mueang Madan Community

ปรียา สมพีช^{1*} ประเสริฐ โยธินาร์² มรกต บุญศิริชัย³ และ อัยย์ณดา สิริณจุลพงศ์⁴

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

²สาขาวิชาการท่องเที่ยว (หลักสูตรสองภาษา) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

³สาขาวิชาการท่องเที่ยว (หลักสูตรสองภาษา) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

⁴สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹Email: preeya@pnru.ac.th; ²Email: sertty_ssk@hotmail.com; ³Email: morakot.bo@pnru.ac.th; ⁴Email: Karnnattha.noey@gmail.com

*Corresponding Author

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์เค้กมะดันและวิเคราะห์กระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ของชุมชนเมืองมะดัน (2) ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค้กมะดัน และ (3) เสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน ได้แก่ สมาชิกและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารและโภชนาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพ และเจ้าหน้าที่จากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครนายก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) เค้กมะดันเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจากการใช้ผลมะดันพื้นถิ่น มีศักยภาพในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับแนวคิดอาหารเพื่อสุขภาพและวัตถุดิบท้องถิ่น สามารถต่อยอดสู่ตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวาง (2) การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใช้แนวคิดอัตลักษณ์ของสถานที่ (Sense of Place) ผสานอัตลักษณ์ท้องถิ่น วิถีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติ นำไปสู่กิจกรรมภายใต้ธีม “สัมผัสรสชาติธรรมชาติ สร้างสรรค์วิถีชีวิต ปรงศิลป์เค้กมะดัน” ซึ่งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการผลิต และ (3) แนวทางการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ใช้กรอบแนวคิด “สืบค้น – ร้อยเรียง – ออกแบบ” เพื่อเปลี่ยนผลิตภัณฑ์จากของกินพื้นถิ่นให้เป็นสื่อกลางสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน โดยเน้นประสบการณ์ที่จับต้องได้และจดจำได้ของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การถ่ายทอดภูมิปัญญา และการสร้างภาพลักษณ์ที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืน

คำสำคัญ : เค้กมะดัน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ ชุมชนเมืองมะดัน

Abstract

This research aimed to (1) explore the potential of Madan cake as a local community product and analyze the process of enhancing its value in the Mueang Madan community, (2) design creative tourism activities related to Madan cake production, and (3) propose guidelines for adding value to Madan cake through creative tourism. This study employed a descriptive qualitative research methodology. Data were collected through in-depth interviews with 15 key informants, including community enterprise members and leaders, experts in food and

nutrition, photography specialists, and representatives from the Nakhon Nayok Provincial Office of Tourism and Sports. Data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that (1) Madan cake is a distinctive product made from local Madan fruit, reflecting the identity and cultural heritage of the community. It has high potential for creative development as a health-conscious and culturally rooted product that can appeal to a wide range of tourists and consumers. (2) The creative tourism activities were designed using the sense of place concept, integrating local identity, way of life, and natural resources into the visitor experience. The activities, under the theme “Taste Nature, Create Lifestyle, Craft Madan Cake,” allow tourists to participate in every stage of production—from upstream to downstream—while gaining knowledge, cultural understanding, and hands-on skills. (3) The proposed guidelines for value enhancement follow the conceptual framework of “explore–connect–design,” which systematically integrates local knowledge, cultural heritage, and tourist participation. This process transforms Madan cake from an ordinary dessert into a cultural medium that conveys the community’s identity. Tourists gain meaningful and memorable experiences through hands-on engagement and storytelling, while the community benefits from increased income, knowledge transfer, and the strengthening of a sustainable and resilient local image. These findings align with sustainable tourism development principles that emphasize cultural value creation, community involvement, and long-term local economic development.

Keywords: Madan cake, creative tourism, product value enhancement, Mueang Madan community

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งล้วนเป็นศักยภาพสำคัญในการพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งเป็นแนวทางที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านอย่างลึกซึ้ง ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ กระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน [1-3]

มะดันเป็นผลไม้พื้นถิ่นที่พบได้ทั่วไปในหลายภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก เป็นแหล่งปลูกมะดันที่มีคุณภาพจนได้รับการกล่าวถึงในชื่อของชุมชนเมืองมะดัน กล่าวคือมะดันมีลักษณะเด่นคือผลโต ผิวมันวาว มีรสเปรี้ยวจัด มีคุณค่าทางโภชนาการ และมีศักยภาพในการแปรรูปสูง ปัจจุบันมะดันถูกนำมาใช้ในผลิตภัณฑ์พื้นบ้านดั้งเดิม เช่น มะดันดอง มะดันแช่อิ่ม หรือมะดันอบแห้ง อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ยังคงมีมูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำ และไม่สามารถแข่งขันในตลาดผู้บริโภคสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดการพัฒนาเชิงนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่แสวงหาประสบการณ์เฉพาะถิ่นและมีคุณค่าเชิงวัฒนธรรม [4] ในขณะที่ชุมชนเมืองมะดันมีความโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านการแปรรูปอาหาร หากสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าโดยการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย เช่น “เค้กมะดัน” ที่ผสมเอกลักษณ์ของรสชาติพื้นบ้านเข้ากับกระบวนการแปรรูปสมัยใหม่ ก็จะสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความโดดเด่น และสามารถนำไปออกแบบเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมเวิร์กช็อปเรียนรู้การทำเค้กมะดัน ซึ่งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าใจบริบทของวัตถุดิบ และสัมผัสวัฒนธรรมของชุมชนผ่านประสบการณ์ตรง (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 6 มิถุนายน 2567)

อย่างไรก็ตาม การแปรรูปมะดันเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วมสมัย เช่น เค้กมะดัน รวมถึงการต่อยอดสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาในชุมชนเมืองมะดัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับมะดันยังไม่ถูกนำมาศึกษาและ

ถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนและแนวทางการเพิ่มคุณค่าที่สามารถรองรับการพัฒนาในระยะยาวได้ นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเรื่องราว กระบวนการผลิต และอัตลักษณ์ของชุมชนยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ทั้งในด้านการสืบค้นข้อมูล การจัดวางเนื้อหา และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดึงดูดใจและสร้างคุณค่าแก่ผู้มาเยือนอย่างยั่งยืน [5] ในขณะเดียวกัน ยังไม่พบการศึกษาที่พัฒนาแนวทางบูรณาการระหว่างการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์กับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคม การขาดกรอบแนวคิดและกระบวนการที่ชัดเจนเช่นนี้ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมของชุมชนก้าวหน้าได้อย่างจำกัด และไม่สามารถสร้างอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นได้ ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญ เนื่องจากการวางรากฐานขององค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพและการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค็กมะดัน ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน และพัฒนาแนวทางบูรณาการที่สามารถยกระดับคุณค่าทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมของชุมชนเมืองมะดันอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่แบบอย่างการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ในยุคปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์เค็กมะดันและวิเคราะห์กระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค็กมะดันของชุมชนเมืองมะดัน

1.2.2 เพื่อออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค็กมะดัน

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางในการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค็กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

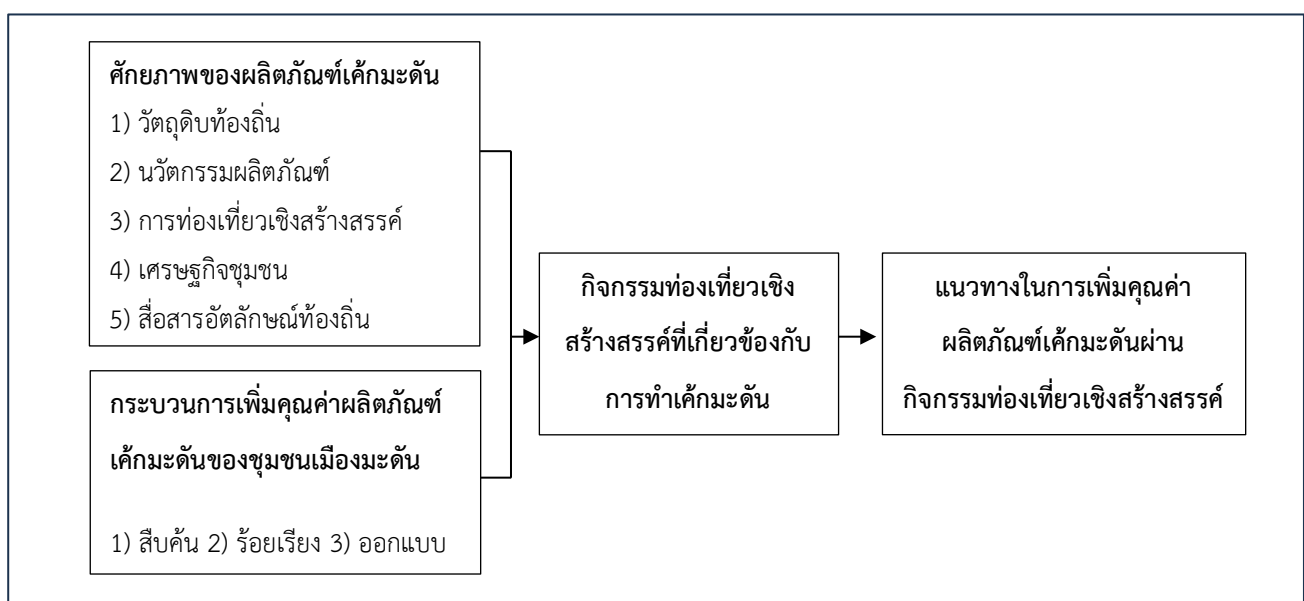
1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพของผลิตภัณฑ์เค็กมะดันและวิเคราะห์กระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค็กมะดันของชุมชนเมืองมะดัน ตลอดจนการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค็กมะดัน และแนวทางในการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค็กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนใจสู้วิถีภูถนอมอาหาร ประกอบด้วยสมาชิกและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารและโภชนาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพ และตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครนายก โดยการคัดเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงบุคคล (Purposive Sampling)

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการทำการวิจัย 1 ปี (ตุลาคม 2566-กันยายน 2567)

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา (Descriptive Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

2.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำมะดันมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เค้กมะดันของชุมชนเมืองมะดัน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ มีประสบการณ์หรือบทบาทเกี่ยวข้องกับการผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์เค้กมะดัน มีความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวกับการให้ข้อมูล เช่น อาหารและโภชนาการ การถ่ายภาพ หรือการท่องเที่ยว และสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบท กระบวนการ และศักยภาพของผลิตภัณฑ์ ตามเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยสมาชิกและผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนใจสู้วิถีฤดูการถนอมอาหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารและโภชนาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการถ่ายภาพ และตัวแทนจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครนายก รวมทั้งสิ้น 15 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีแนวคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์เค้กมะดันมีศักยภาพในด้านใดบ้าง และกระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันเป็นอย่างไร มีประการใดบ้าง กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค้กมะดันเป็นอย่างไร และแนวทางในการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรเป็นอย่างไร และเครื่องบันทึกเสียง พร้อมเทปบันทึกเสียงสำหรับการบันทึกการสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายรูปเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอาหารเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะการจัดตกแต่งอาหาร และการนำมะดันมาแปรรูปและถนอมอาหาร

2.3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ครั้งที่ 1 การสัมภาษณ์ครั้งนี้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลตอบวัตถุประสงค์ด้านการศึกษาศักยภาพของมะดันและกระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดัน รวมถึงการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับเค้กมะดัน ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้ประเด็นคำถามที่ครอบคลุม (1) ศักยภาพของมะดันในการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย (2) กระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดัน และ (3) แนวทางการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ดังกล่าว

2.3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ครั้งที่ 2 การสัมภาษณ์ครั้งนี้มุ่งเก็บข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ด้านการเสนอแนวทางเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยนำเสนอร่างแนวทางที่พัฒนาขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งที่ 1 ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้พิจารณาแสดงความคิดเห็น ความเหมาะสม และข้อเสนอแนะประกอบการปรับปรุงแนวทางให้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชุมชน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นคำถามและแหล่งข้อมูล พร้อมทั้งความสำคัญในบริบทที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) และใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งในด้านแหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลที่มิตบาทแตกต่างกัน และประเด็นคำถามหลายมุมมอง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ

ทั้งนี้ ในการดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยแจ้งวัตถุประสงค์ สิทธิในการปฏิเสธการให้ข้อมูล และการขอความยินยอมก่อนการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลโดยไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้ และใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางการวิจัยเท่านั้น

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

3.1 ผลการวิจัย

3.1.1 ผลการศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์เค้กมะดันและผลการวิเคราะห์กระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันของชุมชนเมืองมะดัน

3.1.1.1 ศักยภาพของผลิตภัณฑ์เค้กมะดัน พบว่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันมีศักยภาพในหลายด้านที่สามารถต่อยอดเชิงเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1) ศักยภาพด้านวัตถุดิบท้องถิ่น พบว่ามะดันเป็นผลไม้ท้องถิ่นของชุมชนเมืองมะดันที่มีรสชาติเปรี้ยวเฉพาะตัวสามารถใช้เป็นจุดขายด้านรสชาติที่แตกต่างจากเค้กทั่วไป อีกทั้งยังเป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในพื้นที่ ช่วยลดต้นทุนและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีคุณค่าทางโภชนาการ เช่น วิตามินซีและสารต้านอนุมูลอิสระ ซึ่งสามารถนำมาสื่อสารเป็นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ

2) ศักยภาพด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ พบว่าเป็นการนำวัตถุดิบดั้งเดิมมาพัฒนาในรูปแบบขนมหวานสมัยใหม่ ซึ่งช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มจากสินค้าพื้นถิ่นเดิม ๆ สามารถต่อยอดและเพิ่มค่าสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์หลากหลาย เช่น เค้กอบ เค้กมะดันมูส เค้กมะดันเจลลี่ ฯลฯ สามารถพัฒนาเป็นของฝากหรือสินค้าของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นเฉพาะตัว

3) ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่าสามารถออกแบบเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง เช่น กิจกรรมเวิร์กช็อปการทำเค้กมะดันให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ตรงซึ่งเป็นที่ต้องการในตลาดการท่องเที่ยวยุคใหม่ ทั้งยังช่วยสร้างความเข้าใจในบริบทพื้นที่ วัตถุดิบท้องถิ่น วัฒนธรรมการกิน และวิถีชีวิตของชุมชนเมืองมะดันเชื่อมโยงกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4) ศักยภาพด้านเศรษฐกิจชุมชน พบว่าสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน ทั้งในด้านการผลิต การขาย และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมโดยเฉพาะในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและช่วยสร้างแบรนด์สินค้าท้องถิ่นและยกระดับผลิตภัณฑ์ OTOP

5) ศักยภาพด้านการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น พบว่ามะดันเป็นสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับชื่อ “เมืองมะดัน” ซึ่งสามารถสร้างเรื่องราว (Storytelling) เพื่อดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันเค้กมะดันสามารถกลายเป็นผลิตภัณฑ์ตัวแทนของชุมชนที่สะท้อนภูมิปัญญา ธรรมเนียม และนวัตกรรมท้องถิ่นได้อย่างลงตัว

สรุป เค้กมะดันเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจากการใช้ผลไม้พื้นถิ่น ซึ่งมีรสชาติเปรี้ยวอมหวานโดดเด่นสามารถสร้างความแตกต่างจากเค้กทั่วไปได้อย่างชัดเจน มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นของฝากและของขวัญเพื่อสุขภาพ ด้วยภาพลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับวัตถุดิบท้องถิ่นและแนวคิดอาหารสร้างสรรค์ ทั้งยังสามารถต่อยอดสู่ตลาดนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพได้อย่างกว้างขวาง

3.1.1.2 กระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันของชุมชนเมืองมะดัน พบว่าการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวจากการบริโภคเพียงทรัพยากรธรรมชาติหรือวัฒนธรรมพื้นถิ่น ไปสู่การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทดลอง และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการ จากการศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์เค้กมะดันของชุมชนเมืองมะดัน เพื่อนำมาเพิ่มคุณค่าเป็นสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค้กมะดันสามารถวิเคราะห์ตามแนวทางการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดังนี้

1) การสืบค้น พบว่าเป็นการสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค้กมะดัน เพื่อค้นหา "อัตลักษณ์" และ "จุดเด่น" ของกิจกรรม โดยใช้กรอบความคิดในการศึกษาคุณค่าตลอดจนความหมายและอัตลักษณ์ของสถานที่ (Sense of Place) ภายใต้อัตลักษณ์หลัก ได้แก่ ธรรมชาติ ชีวิต และศิลปะ กล่าวคือกิจกรรมการทำเค้กมะดันเป็นตัวอย่างที่ดีของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีรากฐานจากคุณค่าของท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดความหมายของสถานที่ผ่านธรรมชาติ วิถีชีวิต และศิลปะได้อย่างกลมกลืน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค้กมะดัน ปรากฏดังนี้

(1) ธรรมชาติ พบว่ากิจกรรมการทำเค้กมะดันมีรากฐานจากการใช้วัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่น คือ "ผลไม้มะดัน" ซึ่งเป็นพืชพื้นถิ่นที่มีรสชาติและสรรพคุณเฉพาะตัว การสืบค้นพบว่าการเลือกใช้มะดันเป็นการเชื่อมโยงผู้เข้าร่วมกับระบบนิเวศและภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นเกี่ยวกับพืชสมุนไพร ทั้งยังสะท้อนถึงการเคารพและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

(2) วิถีชีวิต พบว่ากิจกรรมดังกล่าวนี้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชนในหลายมิติ ตั้งแต่การเก็บเกี่ยวมะดัน การเตรียมวัตถุดิบ การถ่ายทอดสูตรเค็จากภูมิปัญญา ไปจนถึงการต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต สิ่งเหล่านี้แสดงถึงพลวัตของชุมชนที่ใช้กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก สร้างรายได้ และฟื้นฟูความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

(3) ศิลปะ พบว่าการทำเค็มะดันไม่ใช่เพียงการประกอบอาหาร แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่แฝงด้วยองค์ประกอบทางศิลปะ ทั้งในด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สี สัน รูปร่าง และบรรจุภัณฑ์ ที่สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และความประณีตของชุมชน การให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ลงมือทำและออกแบบเค็ด้วยตนเอง ยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้เกิดการแสดงออกทางศิลปะอย่างมีส่วนร่วม

2) การร้อยเรียง พบว่าขั้นตอนการ "ร้อยเรียง" กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การทำเค็มะดันของชุมชนเมืองมะดัน โดยอิงจากข้อมูลวิถีชีวิต ธรรมชาติ และศิลปะที่ได้มาจากการสืบค้น จะนำมาออกแบบเส้นทางหรือชุดกิจกรรมให้สอดคล้องมีลำดับการเล่าเรื่อง (Storytelling) และเสริมประสบการณ์เชิงลึกให้กับนักท่องเที่ยว โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นมาคัดสรรเชื่อมโยง และตีความใหม่ในรูปแบบการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีเรื่องราว (Storytelling) ที่จับต้องได้ และสามารถสร้างความรู้สึกร่วมให้กับนักท่องเที่ยว จากการสืบค้นสามารถนำข้อมูลได้ทั้ง 3 มิติ มาร้อยเรียงเป็นสาระสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือธีมกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ "สัมผัสรสชาติธรรมชาติ สร้างสรรค์วิถีชีวิต ปรุงศิลป์เค็มะดัน"

3) การออกแบบ พบว่าขั้นตอนการออกแบบเป็นการแปรรูปแนวคิดสร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้จริง ทั้งในรูปแบบการเรียนรู้ การลงมือทำ และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอย่างมีคุณค่า จากการศึกษาพบว่ากระบวนการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การทำเค็มะดัน สามารถออกแบบเรื่องเล่า อรรถรส สีสันและเทคนิคการนำเสนอผ่านรูปแบบของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ โปรแกรมท่องเที่ยว กิจกรรมเวิร์กช็อป ของที่ระลึก มีเรื่องราว และแพลตฟอร์มดิจิทัล

อาจกล่าวได้ว่า การสร้างคุณค่าให้ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “เค็มะดัน” เป็นกระบวนการที่ผสมผสานองค์ความรู้ท้องถิ่นกับแนวคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับจากเพียงของกินพื้นถิ่นสู่ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีความหมาย โดยเริ่มจากการสืบค้นอัตลักษณ์ของวัตถุดิบ “มะดัน” และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น นำมาร้อยเรียงเป็นเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ วิถีชีวิต และศิลปะ แล้วออกแบบกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัส ลงมือทำ และสร้างสรรค์ด้วยตนเอง กระบวนการนี้ไม่เพียงเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ยังสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม ความภูมิใจในท้องถิ่น และความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในชุมชน

3.1.2 ผลการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค็มะดัน

พบว่า การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากการทำเค็มะดัน เริ่มต้นด้วยการสืบค้นข้อมูลท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของวัตถุดิบ “มะดัน” และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชุมชนในทุกขั้นตอนของการผลิต ข้อมูลเหล่านี้ถูกถ่ายทอดเป็นเรื่องราวที่มีชีวิตชีวาและมีความหมาย ส่งต่อประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้เข้าร่วมภายใต้แนวคิดอัตลักษณ์ของสถานที่ (Sense of Place) ที่เน้นการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ผ่านมุมมองธรรมชาติ วิถีชีวิต และศิลปะ กิจกรรมจึงถูกออกแบบให้ครอบคลุมตั้งแต่การเรียนรู้เรื่องราวของมะดัน การเก็บเกี่ยว การลงมือทำเค็ การตกแต่ง และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมทั้งในด้านความคิด การปฏิบัติ และการตีความคุณค่าเอง การออกแบบนี้ไม่เพียงสร้างประสบการณ์เฉพาะบุคคลที่น่าจดจำ แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน และกระตุ้นความหวงแหนในทรัพยากรท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผลการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเค็มะดันนำเสนอ ดังนี้

- 1) ชื่อกิจกรรม “กิจกรรมการทำเค็มะดัน”
- 2) ธีมของกิจกรรม "สัมผัสรสชาติธรรมชาติ สร้างสรรค์วิถีชีวิต ปรุงศิลป์เค็มะดัน"
- 3) กิจกรรมย่อยภายใต้ธีม ประกอบด้วย

(1) กิจกรรมที่ 1 “เดินสวน – เก็บมะดัน” นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีธรรมชาติ เรียนรู้การเก็บมะดันในสวนอย่างถูกวิธี พร้อมฟังเรื่องเล่าภูมิปัญญาท้องถิ่น

- (2) กิจกรรมที่ 2 “ครัวชุมชน – ปูรสเค็ก” นักท่องเที่ยวจะได้ลงมือทำเค้กมะดันด้วยตนเอง เรียนรู้สูตรการทำเค้กมะดันและเทคนิคการดัดแปลงอย่างสร้างสรรค์
- (3) กิจกรรมที่ 3 “แต่งแต้มงานศิลป์ – ออกแบบเค้กในสไตล์คุณ” ให้นักท่องเที่ยวได้คิดและออกแบบตกแต่งหน้าเค้กและศิลปะการจัดแต่งอาหารตลอดจนการคัดเลือกบรรจุภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยมีแรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมท้องถิ่น
- (4) กิจกรรมที่ 4 “ตลาดสร้างสุข – ของดีของฝาก” ปิดท้ายด้วยการจัดมุมจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในชุมชน พร้อมเวิร์กช็อปแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน

ภาพที่ 2 แผนภาพ “กิจกรรมการทำเค้กมะดัน”

อาจกล่าวได้ว่า การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การทำเค้กมะดันของชุมชนเมืองมะดัน เป็นการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่น วิถีชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติมาผสานเข้ากับแนวคิด Sense of Place เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง มีความหมาย และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำของการผลิต โดยกิจกรรมย่อยที่ออกแบบ

ภายใต้ธีม “สัมผัสสชาติธรรมชาติ สร้างสรรค์วิถีชีวิต ปูรศิลป์แก้กะดัน” ช่วยส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะ ความเข้าใจในวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน จนนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน และเป็นต้นแบบของการใช้ทุนวัฒนธรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า

ภาพที่ 3 การทำแก้กะดัน

3.1.3 การเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์แก้กะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

พบว่า การเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์แก้กะดันผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่ประกอบด้วยกระบวนการหลัก 3 ประการ ได้แก่ กระบวนการสืบค้น ซึ่งมุ่งเน้นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของวัตถุดิบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบริบททางวัฒนธรรมของชุมชน กระบวนการร้อยเรียง ซึ่งเป็นการถ่ายทอดข้อมูลและเรื่องราวที่ได้จากการสืบค้นให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ ผ่านการเล่าเรื่อง (Storytelling) ที่เชื่อมโยงคุณค่าทางวัฒนธรรมกับประสบการณ์การเรียนรู้ และกระบวนการออกแบบ ซึ่งเป็นการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยผสานองค์ความรู้ ทักษะ และศิลปะในการถ่ายทอดคุณค่าอย่างสร้างสรรค์ ทั้งสามกระบวนการนี้ช่วยส่งเสริมการบูรณาการระหว่างวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นกิจกรรมที่มีความหมายและสามารถสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์แก้กะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม การศึกษาครั้งนี้จึงเสนอข้อชี้แนะแนวทางที่สำคัญ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและต่อยอดกิจกรรมดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระยะยาวดังนี้

1) การสืบค้น ควรมุ่งเน้นการรวบรวมและจัดการความรู้พื้นถิ่นเกี่ยวกับแก้กะดันและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะข้อมูลทางวิชาการและภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับลักษณะทางพฤกษศาสตร์ คุณค่าทางโภชนาการสรรพคุณทางยา และวิถีการใช้ประโยชน์จากมะดันที่สืบทอดมาในชุมชน พร้อมพิจารณาศักยภาพในการต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนรูปแบบใหม่ เช่น อาหารแปรรูป เครื่องดื่ม หรือสมุนไพร ที่สะท้อนอัตลักษณ์และตอบสนองตลาดปัจจุบัน การวิเคราะห์ควรตั้งอยู่บนฐานทรัพยากร ความเชี่ยวชาญของชุมชน และแนวโน้มผู้บริโภค เพื่อกำหนดแนวทางเพิ่มมูลค่าอย่างมีทิศทาง นอกจากนี้ ควรบันทึกและถ่ายทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมสู่ความรู้ใหม่ผ่านวิธีการที่เหมาะสม เช่น สัมภาษณ์ สังเกต การมีส่วนร่วมของชุมชน และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจรอบด้านและนำไปออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนคุณค่ามะดันอย่างแท้จริง

2) การร้อยเรียง เป็นการนำข้อมูลจากกระบวนการสืบค้นมาจัดระเบียบและสร้างสรรค์เป็นเรื่องราวที่สามารถถ่ายทอดคุณค่าและอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีความหมาย โดยควรพัฒนา “เรื่องเล่าของเค้กมะดัน” ที่เชื่อมโยงตั้งแต่ต้นทางของวัตถุดิบในสวนท้องถิ่น ไปจนถึงกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น แนวคิด “จากผลไม้พื้นถิ่นสู่ขนมแห่งความทรงจำ” อันเป็นการยกระดับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้มีมิติทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การร้อยเรียงเรื่องราวควรเน้นการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนผ่านบริบทของวิถีชีวิต วัฒนธรรมอาหาร และความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงเชิงอารมณ์กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งควรออกแบบวิธีการเล่าเรื่องให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้สื่อสร้างสรรค์หลากหลายรูปแบบ อาทิ สื่อมัลติมีเดีย ป้ายเล่าเรื่อง อินโฟกราฟิก หรือหนังสือเล่มเล็กภายในพื้นที่จัดกิจกรรม เพื่อให้การสื่อสารเรื่องราวสามารถเข้าถึงผู้เข้าร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายในเชิงวัฒนธรรมและการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง

3) การออกแบบควมมุ่งเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวผ่านประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Hands-on Experience) เช่น เวิร์กช็อปทำเค้กมะดันที่ให้นักท่องเที่ยวเลือกวัตถุดิบตกแต่ง และตั้งชื่อเค้กของตนเอง หรือเส้นทางท่องเที่ยว “หนึ่งวันกับมะดัน” ครอบคลุมตั้งแต่เก็บเกี่ยวจนถึงแปรรูป นอกจากนี้ บรรลุภัณฑ์และสินค้าของที่ระลึกควรสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผ่านวัสดุธรรมชาติ ลวดลายพื้นถิ่น และการเล่าเรื่อง เพื่อเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม รวมถึงเสริมกิจกรรมสร้างความทรงจำ เช่น การถ่ายภาพในมุมวัฒนธรรม รับประกาศนียบัตร “นักทำเค้กมะดันมือสมัครเล่น” และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ซึ่งช่วยสร้างความผูกพันระยะยาวและยกระดับคุณค่าของผลิตภัณฑ์และชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุป การเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กรอบแนวคิด “สืบค้น – ร้อยเรียง – ออกแบบ” เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยเปลี่ยนสถานะของเค้กมะดันจากเพียงผลิตภัณฑ์อาหารหวานธรรมดาให้กลายเป็นสื่อกลางที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่สามารถ “จับต้องได้” ผ่านกิจกรรมลงมือทำจริง และ “จดจำได้” ผ่านเรื่องเล่าที่มีความหมายและการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ขณะเดียวกัน ชุมชนเองก็ได้รับประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในแง่ของรายได้เสริม การถ่ายทอดภูมิปัญญา และการสร้างภาพลักษณ์ที่เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืนเป็นสำคัญ

3.2 การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอได้ดังนี้

3.2.1 เค้กมะดันเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพโดดเด่นในการพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจากการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นอย่างผลมะดันที่มีรสเปรี้ยวอมหวาน สอดรับกับแนวโน้มผู้บริโภคยุคใหม่ที่ใส่ใจสุขภาพ และให้ความสำคัญกับวัตถุดิบที่มาจากท้องถิ่นและกระบวนการผลิตอย่างยั่งยืน การเชื่อมโยงเค้กมะดันกับอัตลักษณ์และเรื่องเล่าท้องถิ่นช่วยสร้างความน่าสนใจและความแตกต่างในตลาดของฝากและผลิตภัณฑ์สุขภาพ อีกทั้งยังเป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับสู่กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือของชุมชนและการใช้ทุนวัฒนธรรมสามารถสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า เพิ่มแรงจูงใจในการเดินทาง และส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ดังที่ ปุณณนรินทร์ อังศุธิกุล และคณะ [6] ศึกษาแนวทางส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดจันทบุรี พบว่าจังหวัดมีศักยภาพโดดเด่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี เอกลักษณ์เฉพาะ และวิถีชีวิตที่ผสมผสานกับทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเชื่อมโยงกิจกรรมกับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับเอกลักษณ์ท้องถิ่น นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการตลาดและบริการยังส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าการจัดการในแต่ละด้านเป็นกุญแจสำคัญในการดึงดูดความสนใจและเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวในพื้นที่

ในส่วนของกระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “เค้กมะดัน” พบว่าเป็นแนวทางที่ช่วยเปลี่ยนภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากของกินพื้นถิ่นสู่ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีความหมาย เริ่มจากการสำรวจอัตลักษณ์ของวัตถุดิบและ

เรื่องราวชุมชน เพื่อนำเสนอผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้และลงมือทำด้วยตนเอง ก่อให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และการถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า แนวทางนี้ไม่เพียงเสริมสร้างความเข้าใจในบริบทท้องถิ่น แต่ยังสร้างความภาคภูมิใจ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ นกชนก ตลับเงิน [7] ศึกษาการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ต พบว่า ศักยภาพของกิจกรรมดังกล่าวครอบคลุม 3 ด้านหลัก ได้แก่ เรื่องราว ธรรมชาติ และศิลป โดยชุมชนมีรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3 แบบ คือ การเยี่ยมชม การทดลองปฏิบัติ และการเรียนรู้ แนวทางพัฒนากิจกรรมเน้น 7 ด้านสำคัญ ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ กิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ พื้นที่สร้างสรรค์ การท่องเที่ยวตามกลุ่มเป้าหมาย ช่องทางการรับรอง และสินค้าของที่ระลึกชุมชน สรุปได้ว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์เค้กมะดันในรูปแบบท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ รวมถึงส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านการทำเค้กมะดันของชุมชนเมืองมะดันเป็นแนวทางที่ผสมผสานทุน วัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่น และแนวคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แนวคิดอัตลักษณ์ของสถานที่ (Sense of Place) และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เป็นแกนกลาง กิจกรรมดังกล่าวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ส่งเสริมความรู้ ทักษะ และคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ภายใต้ธีม “สัมผัสรสชาติธรรมชาติ สร้างสรรค์วิถีชีวิต ประยุกต์เค้กมะดัน” นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน สะท้อนศักยภาพในการพัฒนาโมเดลท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืนบนฐานทุนวัฒนธรรม การออกแบบนี้จึงเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคงในระยะยาว ดังเช่นการศึกษาของ สุวดี บุญมาจรินท์ และคณะ [8] ได้ศึกษาเรื่องการออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่าน กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อธิบายว่าการออกแบบประสบการณ์ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มาจากพื้นฐานทุนของท้องถิ่น การมีนักสื่อความหมายท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดและการผสานประสาทสัมผัสทั้งห้าเป็นการสร้างประสบการณ์ให้ก่อเกิดแก่นักท่องเที่ยว ที่มีคุณค่า น่าจดจำ และยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจอันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน

3.2.3 แนวทางในการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์เค้กมะดันผ่านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กรอบแนวคิด “สืบค้น – ร้อยเรียง – ออกแบบ” พบว่าเป็นกระบวนการที่สามารถบูรณาการทุนวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของ นักท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เค้กมะดันได้รับการยกระดับจากขนมพื้นถิ่นทั่วไปสู่การเป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงผ่านกิจกรรมที่จับต้องได้และเรื่องเล่าที่จดจำได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ขณะเดียวกัน ชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจจากการสร้างรายได้และโอกาสทางธุรกิจ ตลอดจนด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาและการสร้างภาพลักษณ์ที่เข้มแข็ง กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นต้นแบบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังที่ พรณี พินาพันธุ์ศรี [9] ศึกษาเรื่องนวัตกรรมและแนวคิดสร้างสรรค์จากเยาวชนเพื่อประสบการณ์การท่องเที่ยวสู่เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยคุณค่า การศึกษานี้เป็นการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยอย่างยั่งยืนผ่านนวัตกรรมโดยใช้ฐานรากจากวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรชุมชน เน้นกระบวนการ “การออกแบบเชิงสร้างสรรค์บนฐานชุมชน” ที่ประกอบด้วยการสืบค้นอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรม ร้อยเรียงเรื่องราวท้องถิ่น และออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยใช้เยาวชนเป็นศูนย์กลางขับเคลื่อน สร้างต้นแบบสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นอย่างยั่งยืน และการศึกษาของ ชนิษฐา ใจเป็ง [10] ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากทุนทาง วัฒนธรรมของชุมชนในตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษานี้ได้เสนอแนวทางพัฒนาเชิงรุกเพื่อเสริมจุดอ่อน และเชิงสนับสนุนเพื่อขยายศักยภาพเดิม รวมถึงการส่งเสริมระบบจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม ทั้งกลุ่มดั้งเดิมและกลุ่มใหม่ เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาเค้กมะดัน ชุมชนเมืองมะดัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์เค้กมะดัน วิเคราะห์กระบวนการเพิ่มมูลค่าของชุมชนเมืองมะดัน

ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเสนอแนวทางในการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์เค็กมะดันมีศักยภาพในการพัฒนาเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยมีความโดดเด่นด้านวัตถุดิบท้องถิ่น รสชาติเป็นเอกลักษณ์ และเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน กระบวนการเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์สามารถดำเนินการผ่านกรอบ “สืบค้น – ร้อยเรียง – ออกแบบ” โดยการสืบค้นช่วยรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของมะดัน การร้อยเรียงช่วยสร้างเรื่องเล่าและถ่ายทอดคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว และการออกแบบกิจกรรมช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ ผลการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้ ได้แก่ กิจกรรมในธีม “สัมผัสรสชาติธรรมชาติ สร้างสรรค์วิถีชีวิต ปูรังศิลป์เค็กมะดัน” ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมตั้งแต่การเดินสวนเก็บมะดัน การเรียนรู้สูตรเค็ก การลงมือทำจริง การตกแต่งผลิตภัณฑ์ และการมีส่วนร่วมในตลาดชุมชน และในส่วนท้ายสุดด้วยเวิร์กช็อปแลกเปลี่ยนระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน กิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม ประสบการณ์เฉพาะบุคคล และส่งเสริมรายได้ที่ยั่งยืนให้กับชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เน้นการบูรณาการวัฒนธรรม ชุมชน และการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สามารถเสนอข้อเสนอแนะใน 3 ด้านสำคัญดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครนายกควรส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ระดับชุมชน โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนทุนองค์ความรู้และงบประมาณในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาและจัดทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์เค็กมะดัน รวมทั้งออกแบบผลิตภัณฑ์ บริการ และประสบการณ์การท่องเที่ยวให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างเด่นชัด เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างความดึงดูดแก่นักท่องเที่ยว

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป ควรขยายการวิจัยไปสู่การประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากมะดันในรูปแบบอื่น เพื่อเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และโอกาสทางการตลาดในอนาคต

6. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ผู้วิจัยขอขอบคุณ สกสว. และมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่ให้การสนับสนุนด้านการดำเนินงานและทรัพยากรอย่างดียิ่ง ขอขอบคุณคณะทำงานทุกท่านที่ร่วมพัฒนาตำรับเค็กมะดัน และขอขอบคุณชุมชนเมืองมะดันที่ให้ความร่วมมือจนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] ธนภุต ภัทรธรร, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2556.
- [2] สุดแดน สุทธิลักษณ์, อรุมา เทพละกุล และ ชีระ สินเดชารักษ์, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2556.
- [3] Richards, G., & Raymond, C. (August 7th, 2025) (2000). Creative Tourism. from https://www.academia.edu/1785786/Creative_Tourism_Richards_and_Raymond_2000

- [4] ประเสริฐ โยธินาร์, ปรียา สมพิช, มรกต บุญศิริชัย และ ญัฐกานต์ ร่องทอง, นวัตกรรมการพัฒนาและยกระดับมารับอาหารรสชาติดั้งเดิมและร่วมสมัยจากมะดันพืชท้องถิ่นสู่ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวชุมชน จังหวัดนครนายก, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2567.
- [5] องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561.
- [6] ปุณณินันตร์ อังศุธิรกุล, ศรุต ชำนาญธรรม และ พศรุตร์ วรพันธ์, “แนวทางการส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดจันทบุรี”, วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, ปีที่ 9, ฉบับที่ 2, หน้า 156–165, 2023.
- [7] นกชนก ตลับเงิน, “การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ชุมชนย่านเมืองเก่าภูเก็ต”, วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, ปีที่ 5, ฉบับที่ 2, หน้า 136–148, 2565.
- [8] สุวดี บุญมาจรินท์, จันทร์จิตต์ ฐนะศิริ และ มนรัตน์ ใจเอื้อ, “การออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”.วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, ปีที่ 19, ฉบับที่ 2, หน้า 84-92, 2565.
- [9] พรณิ พิมพพันธุ์ศรี, นวัตกรรมและแนวคิดสร้างสรรค์จากเยาวชนเพื่อประสบการณ์การท่องเที่ยวสู่เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยคุณค่า, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2561.
- [10] ชนิษฐา ใจเป็ง, “แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่”. วารสารปัญญาภิธาน, ปีที่ 9, ฉบับที่ 2, หน้า 321-334, 2567.

ภาพสะท้อนชีวิตและเสียง “กระซิบ” ของกะเทยขายบริการทางเพศ

REFLECTIONS ON THE LIVES AND WHISPERED VOICES OF TRANSGENDER SEX WORKER

คณิตสนันท์ คะสุวรรณ์¹

¹สาขาวัฒนธรรมศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล

¹Email: chokun.kasuwarn@gmail.com

บทคัดย่อ

แม้อาชีพขายบริการทางเพศจะมีบทบาทในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน แต่อาชีพนี้ยังคงไม่ได้รับการยอมรับทางกฎหมายและมักถูกตีตราด้วยค่านิยมทางศีลธรรม งานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้ขายบริการทางเพศส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ผู้หญิง การศึกษาการขายบริการในผู้ที่เป็นหญิงข้ามเพศได้รับความสนใจน้อย งานวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและประสบการณ์ชีวิตของหญิงข้ามเพศที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศในกรุงเทพมหานคร ผ่านกรอบแนวคิดอัตลักษณ์ทับซ้อน (Intersectionality) และภาวะไร้เสียง (Subaltern) ในการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากที่นิยมตนเองว่าเป็นหญิงข้ามเพศและประกอบอาชีพขายบริการทางเพศที่ยินยอมให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ จำนวน 6 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการวาดภาพเพื่อสะท้อนแง่มุมของชีวิตที่ไม่สามารถถ่ายทอดด้วยถ้อยคำได้โดยตรง

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาครอบครัว ภาวะทางเศรษฐกิจ การขาดโอกาสทางการศึกษา และการแสวงหาความเป็นตัวตนในสังคมที่กีดกันเพศสภาพที่ต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม มีผลต่อการเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศ และการตกอยู่ภายใต้ความเพศสภาพที่ไม่ถูกยอมรับทางสังคมภายใต้อาชีพที่ผิดกฎหมาย ทำให้พวกเขาไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการดูแลสุขภาพจากความเสี่ยงและผลกระทบที่เกิดจากอาชีพขายบริการทางเพศจากภาครัฐที่เหมาะสม และยังคงเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางด้านร่างกาย ที่ไม่สามารถร้องขอการปกป้องในทางกฎหมายได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพวกเขาต้องดำรงอยู่ภายใต้โครงสร้างที่จำกัดและมองอาชีพของตนเองว่าเป็นที่รังเกียจ แต่ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการตัดสินใจ การจัดการชีวิต ต่อรองกับความเปราะบาง และสร้างพื้นที่ของตนเองเพื่อยืนยันคุณค่าของตนเองในพื้นที่ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม

คำสำคัญ: กะเทย, ขายบริการทางเพศ, ผู้ไร้เสียง, อัตลักษณ์ทับซ้อน

Abstract

Although sex work has long played a role in Thai society, it remains legally unrecognized and is often stigmatized by prevailing moral values. Most existing research on sex workers tends to focus on cisgender women, while studies on transgender women sex workers remain limited. This research aims to explore the perspectives and lived experiences of transgender women engaged in sex work in Bangkok. The study employs the theoretical frameworks of Intersectionality and Subalternity to analyze their experiences. A qualitative research approach was adopted, involving six self-identified transgender sex workers who voluntarily participated in the study. Data were collected through in-depth interviews, observation, and drawing activities to express aspects of their lives that could not be fully captured through verbal communication.

The findings reveal that factors such as family issues, economic hardship, limited access to education, and the search for self-identity in a society that marginalizes non-normative gender expressions contribute to their entry into the sex industry. The intersection of their non-conforming gender identity and engagement in an illegal profession restricts their access to adequate state-sponsored healthcare and legal protections. Participants reported experiences of physical violence, for which they had limited legal recourse. Despite being situated within a structurally oppressive system and viewing their occupation as socially unacceptable, the participants demonstrated agency in navigating their lives. They actively negotiated vulnerability, managed personal challenges, and created their own spaces to assert their self-worth in the face of societal exclusion.

Keywords: transgender, sex workers, subaltern, intersectionality

1. บทนำ

ในทุกๆ สังคมมีปัญหาหลายประการที่ถูกข่มขู่จนอยู่ได้พรม และยังคงดำรงอยู่เช่นนั้นอย่างยาวนาน ทำให้คนบางกลุ่มถูกละเลย เบียดขับออกจากสังคม และสร้างช่องว่างของความไม่เท่าเทียมให้ขยายตัวมากขึ้นเรื่อยๆ “หากเราไม่เห็นปัญหา เราก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้” ดังข้อความของศาสตราจารย์ Kimberlé Crenshaw ที่เป็นทั้งนักกฎหมายและนักเคลื่อนไหวเพื่อความเท่าเทียมและความเป็นธรรมของชนผิวสี โดยเฉพาะผู้หญิงในสังคมอเมริกัน และเป็นผู้ที่นำเสนอแนวคิด “Intersectionality” (อัตลักษณ์ทับซ้อน) (Crenshaw, 1989) [1] เพื่อกระตุ้นสังคมให้เห็นว่าความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นไม่อาจใช้มุมมองเชิงเดียวในการคลี่คลายปัญหา แต่หลายปัญหาที่มีความซับซ้อนและซ้อนทับของสถานะและอัตลักษณ์ทางสังคมที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น เพศ ชนชั้น ชาติพันธุ์ การศึกษา หรือ ศาสนา ที่เชื่อมโยงกันและส่งผลกระทบต่อการใช้อำนาจหรือกดขี่คนหรือกลุ่มคนแตกต่างกันไป

การสร้าง “สังคมเพื่อเราทุกคน” (inclusive society) ไม่สามารถละเลยกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางสถานะและอัตลักษณ์ทางสังคมได้ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ไม่อยู่ในกระแสหลักของสังคม และหนึ่งในนั้นคือ กลุ่มผู้ขายบริการทางเพศ ที่ถูกขึ้นป้ายว่า “ผิดกฎหมาย” แต่จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมากลุ่มอาชีพนี้อยู่ในภาวะ “กลืนไม่เข้า คลายไม่ออก” (dilemma) ในเชิงการจัดการสำหรับหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย (United Nations Development Programme: UNDP, 2012) ที่การค้าประเวณียังคงปรากฏอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนานแม้ผิดกฎหมายก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายนั้นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นเบ็ดเสร็จ กฎหมายการปรามการค้าประเวณีมักลงโทษหญิงบริการ แต่มองข้ามผู้ใช้บริการ นักท่องเที่ยว และนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังธุรกิจเรื้องรมย์ รวมทั้งการแอบแฝงในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยว ที่ทำให้ประเทศไทยถูกมองในสายตานานาชาติว่าเป็น “เมืองหลวงแห่งเซ็กซ์และช่องโศกโลก” การค้าประเวณีถูกผลักให้อยู่ในฐานะชายขอบในทางกฎหมายและบรรทัดฐานของสังคม และยังมีสภาพที่กำกวมทั้งที่ปกปิดและเปิดเผยไปพร้อมๆ กัน (ดาร์เรตัน ฮุยเกียะ, 2558, น.1) [2] และ (ฐวพล ทองอินทราช, 2564, น.202-203) [3] สถานะเช่นนี้ยิ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ขายบริการทางเพศในทุกมิติ ดังเช่น การศึกษาที่สนับสนุนโดยองค์กรสหประชาชาติ (United Nations) เกี่ยวกับผลกระทบต่อผู้ขายบริการทางเพศในภูมิภาค Asia and the Pacific (UNDP, 2012) ยืนยันว่า ผู้ขายบริการทางเพศตกเป็นเหยื่อของการถูกล่วงละเมิด การขู่กรโชก การคุมขังโดยไม่เป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย การทำร้ายร่างกาย และมักตกเป็นเป้าของการคุกคามและความรุนแรง เพราะมองว่ากลุ่มคนเหล่านี้ผิดศีลธรรมสมควรได้รับการลงโทษ และการเลือกปฏิบัติต่อผู้ให้บริการทางเพศมีความชอบธรรม ด้วยสถานะทางสังคมและกฎหมายทำให้ผู้ขายบริการทางเพศลังเลที่จะรายงานการละเมิด และทางการเองก็ไม่เต็มใจที่จะให้ความคุ้มครองหรือสนับสนุนผู้ขายบริการทางเพศ นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ขายบริการทางเพศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (จินธนา จันทร, 2560) [4]

ในยุคปัจจุบันปัญหาการขายบริการทางเพศมีความซับซ้อนมากขึ้น มุมมองเชิงเดียวไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่ผู้หญิงเท่านั้นยังมีชายแท้ และคนข้ามเพศ (transgender) ที่เลือกเข้าสู่เส้นทางการบริการทางเพศ แม้เพศทางเลือก

ในสังคมจะมีการยอมรับในระดับหนึ่ง แต่ยังมีอีกหลายพื้นที่ที่ยังถูกมองเป็นอื่นและไม่ถูกรวมอยู่ในสังคมกระแสหลัก จากการให้ความหมายว่าเป็นพวกที่มี “พฤติกรรมเบี่ยงเบน” หรือ “พฤติกรรมที่ผิดธรรมชาติ” คนกลุ่มนี้จึงถูกกีดกัน ถูกเลือกปฏิบัติในเรื่องงาน การเข้าถึงสวัสดิการบริการของหน่วยภาครัฐ เพราะมีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด (The world Bank, 2018) [5] กลุ่มคนเหล่านี้ที่มีอาชีพบริการทางเพศจึงตกอยู่ในภาวะ “ความเป็นชายขอบซ้ำซ้อน” (Multiple Marginalities) ของความไม่ถูกกฎหมายและเพศสภาพที่ไม่ตรงตามบรรทัดฐานของสังคม ผลกระทบจึงเป็นทวีคูณ ดังที่มีการศึกษาที่พบว่ากลุ่มคนข้ามเพศมีแนวโน้มที่จะใช้สารเสพติดเพื่อรับมือกับการปฏิบัติมิชอบทางเพศมากกว่าสองถึงสามเท่า และมีแนวโน้มที่จะมีความพิการมากกว่า (Fitzgerald, 2015) [6] นอกจากนี้ ผู้หญิงข้ามเพศ ที่ทำงานบริการทางเพศต้องเผชิญกับความรุนแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศ (Ross BL, 2012) [7]

แม้จะมีการศึกษาในประเด็นการขายบริการทางเพศและเพศทางเลือกในแวดวงวิชาการไทยอยู่ไม่น้อย แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในมิติเดียว เช่น โสเภณีที่เป็นผู้หญิง (ทิพย์วิมล เดชภูมิ และเกษราวัลณ์ นิลวรางกูร, 2012) [9] (ปรารภนา ฟูลตัน และคณะ, 2565) [9] เครือข่ายทางสังคมของกะเทย (วัชรวุฒิ ชื้อสตัย และ พชรินทร์ สิริสุนทร, 2559) [10] การศึกษากลุ่มเปราะบางและมีความเป็นชายขอบซ้ำซ้อน ที่มักจะเป็นผู้ไร้เสียงสะท้อนให้สังคมได้รับรู้ยังประเด็นที่ยังไม่ได้รับการศึกษามากนัก การวิจัยครั้งนี้จึงสนใจศึกษากลุ่มหญิงข้ามเพศที่ขายบริการทางเพศ เพื่อเปิดเผยให้เห็นความเปราะบางของกลุ่มคนชายขอบซ้ำซ้อนที่เกิดจากความทับซ้อนของสถานะที่ไม่ถูกยอมรับจากสังคม ที่นำไปสู่การรับรู้และเข้าใจปัญหาสังคมที่มีอยู่ ซึ่งอาจกระตุ้นให้เกิดข้อถกเถียงใหม่ๆ อันเป็นประโยชน์ในการข้ามข้อจำกัดเดิมๆ สู่แนวทางการแก้ปัญหาในรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยให้สามารถรวมทุกคนสู่สังคมเดียวกันอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์ชีวิตของหญิงข้ามเพศที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ ผ่านกรอบแนวคิดอัตลักษณ์ทับซ้อน (Intersectionality) เพื่อทำความเข้าใจว่าการดำรงอยู่ในสถานะบุคคลที่มีทั้งอัตลักษณ์ทางเพศและสถานะของผู้ประกอบอาชีพที่อยู่นอกกฎหมายส่งผลต่อชีวิตอย่างไร

2. เพื่อเปิดพื้นที่ในการรับฟังและถ่ายทอด “เสียง” ของหญิงข้ามเพศที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ ผ่านกระบวนการวิจัยที่คำนึงถึงภาวะไร้เสียง (Subalternity) โดยมุ่งให้ความสำคัญกับมุมมองของผู้เข้าร่วมวิจัยในฐานะเจ้าของเรื่องเล่า

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาเฉพาะหญิงข้ามเพศที่ทำงานขายบริการทางเพศในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 คน ผ่านวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ขอบเขตการศึกษายู่ในช่วงเวลาการวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2567-2568

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยใช้กรอบแนวคิด อัตลักษณ์ทับซ้อน (Intersectionality) เพื่ออธิบายความทับซ้อนของอัตลักษณ์ทางเพศ สถานะทางเศรษฐกิจ และสถานะทางสังคมที่ผู้หญิงข้ามเพศเผชิญ พร้อมทั้งใช้ ผู้ไร้เสียง (Subaltern) ในการทำความเข้าใจว่าผู้หญิงข้ามเพศในฐานะกลุ่มชายขอบถูกกดทับอย่างไร และมีวิธีการสร้างพื้นที่เสียงของตนเองในสังคม

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรากฐานจากกระบวนทัศน์สร้างสรรค์สังคม (Social Constructivism). ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาโดยวิธีเจาะจง (purposive sampling) ในแหล่งขายบริการทางเพศแห่งหนึ่งใจกลางกรุงเทพมหานคร. ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ หญิงข้ามเพศที่ทำงานขายบริการทางเพศจำนวน 6 คน ซึ่งคัดเลือกด้วยวิธีการเข้าถึงแบบลูกบอลหิมะ (snowball sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์

(Observation) และการวาดภาพเพื่อสะท้อนความคิดและความรู้สึก การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ โดยเน้นการอ่านเนื้อหาอย่างละเอียด การจับประเด็นสำคัญ และการสังเกตความหมายที่อยู่ในเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบตีความ โดยมีรากฐานจากกระบวนทัศน์การสร้างสังคม (Social Constructivism) ซึ่งมองว่าความจริงไม่ได้มีอยู่เพียงหนึ่งเดียว หากแต่ถูกสร้างขึ้นผ่านกระบวนการตีความ การสื่อสาร และการให้ความหมายร่วมกันระหว่างมนุษย์ แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของปัจเจกและการรับรู้ที่มีต่อโลก ซึ่งล้วนเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เฉพาะบุคคล อ้างอิงจากแนวคิดของนักวิจัยที่ระบุว่า “ความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของบุคคลเกิดจากการตีความ และการให้ความหมายที่มีความเชื่อมโยงกับบริบทของบุคคลนั้นๆ” (ภาคิน ขาญจิตพิพงษ์, 2560, หน้า 37) [11]

เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) และการสังเกต (observation) โดยใช้แนวคำถามแบบปลายเปิดที่ไม่กระทบต่อจิตใจของผู้ให้ข้อมูล เปิดโอกาสให้พวกเขาได้ถ่ายทอดเรื่องเล่าจากชีวิตของตนเองได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการเข้าสู่อาชีพ ประสบการณ์ในสายอาชีพ การต่อรองอัตลักษณ์ และการสร้างความหมายของตนเองในสังคมที่ไม่ยอมรับ

การดำเนินการวิจัยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากมหาวิทยาลัยมหิดล โดยได้รับรหัสโครงการวิจัยที่ COA. No. 2024/01-007

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

จากกระบวนการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสังเกตการณ์ในพื้นที่ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ของหญิงข้ามเพศที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศจำนวน 6 ราย ผลการวิจัยพบว่าประสบการณ์ชีวิตของผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะร่วมที่ปรากฏซ้ำอย่างมีนัยสำคัญ แม้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายจะมีภูมิหลัง เส้นทางชีวิต และช่วงเวลาการเข้าสู่อาชีพที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลทั้งหมดร่วมกัน พบว่าประสบการณ์เหล่านี้เชื่อมโยงกันผ่านเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจที่กดทับอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงปัจจุบัน การเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศจึงมิได้ปรากฏในฐานะการตัดสินใจเฉพาะหน้า หรือการเลือกอย่างเสรี หากแต่เป็นผลสะสมของกระบวนการถูกผลักออกจากระบบทางสังคม ระบบการศึกษา และตลาดแรงงานในระบบ ซึ่งทำให้ทางเลือกในการดำรงชีวิตของผู้ให้ข้อมูลค่อย ๆ แคบลงอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เติบโตมาในบริบทครอบครัวที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ และต้องเผชิญกับการไม่ยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศตั้งแต่วัยรุ่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่าความไม่เข้าใจเกี่ยวกับเพศสภาพและความคาดหวังด้านบทบาททางเพศในครอบครัว ส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่งเลือกออกจากบ้านตั้งแต่อายุน้อย หรือใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ขาดความมั่นคงทางอารมณ์และเศรษฐกิจ ความเปราะบางในระดับครอบครัวดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการหลุดออกจากระบบการศึกษาเร็วกว่าปกติ ซึ่งจำกัดโอกาสในการเข้าถึงแรงงานในระบบในระยะยาว เมื่อเข้าสู่โลกของการทำงาน ผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนประสบการณ์ของการถูกปฏิเสธซ้ำซ้อน (repeated rejection) ทั้งจากการไม่รับเข้าทำงาน การกำหนดข้อบังคับด้านการแต่งกายหรือการแสดงบทบาททางเพศที่ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตนเอง รวมถึงการได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ประสบการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสะสม จนทำให้แรงงานในระบบไม่สามารถเป็นพื้นที่รองรับชีวิตของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างยั่งยืน

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่เศรษฐกิจนอกระบบ โดยเฉพาะพื้นที่เมืองในช่วงเวลากลางคืน ได้กลายเป็นพื้นที่ที่เปิดให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเป็นรูปธรรม พื้นที่เหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” (economic space) ที่ผู้ให้ข้อมูลสามารถเปลี่ยนเรือนร่าง เวลา และแรงงานให้กลายเป็นทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพ ข้อมูลภาคสนามสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่

ดังกล่าวมิได้ถูกเลือกเพราะความปลอดภัยหรือความมั่นคง หากแต่เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้การมีอยู่ของผู้ให้ข้อมูลสามารถแปรเปลี่ยนเป็นรายได้ได้จริง ภายใต้บริบทที่พื้นที่เศรษฐกิจทางการยังคงปิดกั้นหรือไม่ยอมรับอัตลักษณ์ทางเพศของพวกเขา

ข้อมูลภาคสนามยังแสดงให้เห็นว่าพื้นที่อย่างตรอกซอย สวนสาธารณะ หรือพื้นที่รอยต่อของแหล่งท่องเที่ยว มิได้เป็นเพียงสถานที่ทำงานในเชิงกายภาพ หากแต่ถูกทำให้มีความหมายใหม่ในฐานะแหล่งทรัพยากรเพื่อการอยู่รอดของกลุ่มคนที่ถูกผลักออกจากระบบหลักของเมือง พื้นที่เหล่านี้มีลักษณะก้ำกึ่ง กล่าวคือ เป็นทั้งพื้นที่หลบซ่อนจากการตรวจตราและพื้นที่เสี่ยงที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่าการทำงานในช่วงเวลากลางคืนทำให้รู้สึกว่าตนเอง “มองไม่เห็นแต่ก็ยังมีความมั่นใจ” ซึ่งสะท้อนความย้อนแย้งของเมืองสมัยใหม่ที่พึ่งพาแรงงานชายขอบเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจในบางช่วงเวลา ขณะเดียวกันกลับปฏิเสธการมองเห็นและการคุ้มครองแรงงานกลุ่มเดียวกันนี้ในเชิงนโยบายและกฎหมาย

การดำรงอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวเต็มไปด้วยความเปราะบาง ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากมีประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงในหลากหลายรูปแบบ ทั้งการคุกคามทางวาจา การคุกคามทางร่างกายและทางเพศ การขู่กรรโชก และการถูกเอาเปรียบจากผู้มีอำนาจในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลภาคสนามยังแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมิได้อยู่ในสถานะของผู้ถูกกระทำอย่างสิ้นเชิง หากแต่มีการจัดการชีวิตและต่อรองกับความเสี่ยงผ่านการใช้อำนาจกระทำ (agency) ในระดับชีวิตประจำวัน อำนาจดังกล่าวปรากฏผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ การสังเกตพฤติกรรมของลูกค้า การกำหนดขอบเขตการให้บริการ และการปฏิเสธสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่ความไม่ปลอดภัย ซึ่งสะท้อนถึงการยืนยันอำนาจเหนือเรือนร่างของตนเอง (bodily autonomy) ภายใต้เงื่อนไขที่จำกัด

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่าการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการของผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่เป็นเครือข่ายทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (informal social network) ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงอยู่ เครือข่ายดังกล่าวทำหน้าที่แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับลูกค้าที่มีพฤติกรรมรุนแรง แจ้งเตือนภัยในพื้นที่ และให้ความช่วยเหลือกันในยามฉุกเฉิน กลไกเหล่านี้ช่วยลดความเปราะบางที่เกิดจากการขาดการคุ้มครองจากรัฐ และก่อให้เกิดรูปแบบการจัดการความเสี่ยงในระดับชีวิตประจำวัน ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ร่วมของผู้ให้ข้อมูลเอง ในมิติของความหมายทางสังคม ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากนิยามอาชีพขายบริการทางเพศแตกต่างไปจากวาทกรรมศีลธรรมที่สังคมกระแสหลักกำหนด รายได้จากการทำงานถูกเชื่อมโยงกับบทบาทของการดูแลครอบครัว การส่งเงินกลับบ้าน และการรับผิดชอบต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณค่าที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญอย่างมาก นอกจากนี้ ในบางกรณี ผู้ให้ข้อมูลยังมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัยหรือการให้ข้อมูลด้านการป้องกันโรคแก่ผู้ใช้บริการ แม้จะถูกตีตราในฐานะผู้ขายบริการทางเพศ การนิยามเช่นนี้ปรากฏในข้อมูลภาคสนามในฐานะกระบวนการนิยามความหมายใหม่ (re-signification) ของการทำงาน ซึ่งช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถดำรงอยู่ภายใต้การตีตราทางสังคมได้

ผลการวิจัยยังพบว่าเรือนร่างของผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทสำคัญในฐานะทุนทางร่างกายและเพศสภาพ (bodily and gendered capital) ซึ่งสามารถแปลงเป็นรายได้และโอกาสในการดำรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ทางเลือกด้านแรงงานอื่นมีอยู่อย่างจำกัด ข้อมูลภาคสนามสะท้อนให้เห็นว่าเรือนร่างมิได้ถูกมองเพียงในฐานะวัตถุของการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นทรัพยากรที่ผู้ให้ข้อมูลต้องดูแล ควบคุม และลงทุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และรูปลักษณ์ภายนอก รายได้จากการทำงานถูกนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพ การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ การปรับเปลี่ยนรูปลักษณ์ รวมถึงการเสริมสร้างความมั่นใจในอัตลักษณ์ความเป็นหญิงตามที่ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ การลงทุนในเรือนร่างเช่นนี้ปรากฏในข้อมูลภาคสนามในฐานะกลยุทธ์การจัดการชีวิตที่ช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถดำรงอยู่ในพื้นที่แรงงานนอกระบบได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่มั่นคงในชีวิตประจำวัน ในขณะเดียวกัน การใช้เรือนร่างเป็นทุนดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดระหว่างการยอมรับข้อจำกัดของโครงสร้างทางสังคมกับความพยายามในการต่อรองกับโครงสร้างนั้น

ผู้ให้ข้อมูลต้องอาศัยเงื่อนไขเป็นทรัพยากรหลักในการดำรงชีวิต ภายใต้บริบทที่โครงสร้างทางกฎหมาย นโยบายแรงงาน และบรรทัดฐานทางสังคมยังคงจำกัดทางเลือกของแรงงานเพศข้ามเพศอย่างเป็นระบบ การจัดการเรือนร่างจึงมิได้เป็นเพียงการดูแลตนเอง หากแต่เป็นกระบวนการรับมือกับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (structural violence) ที่ฝังอยู่ในระบบสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งลดทอนความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรและความมั่นคงในชีวิตของผู้ให้ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

โดยภาพรวม ผลการวิจัยในบทนี้ได้แสดงให้เห็นรูปแบบการดำรงอยู่ของหญิงข้ามเพศที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศในฐานะกระบวนการทางสังคมที่มีความซับซ้อนและมีพลวัตสูง ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง หากแต่ก่อตัวขึ้นภายใต้การทับซ้อนของเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ และเพศสภาพที่ทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวันของผู้ให้ข้อมูล ประสบการณ์จากภาคสนามสะท้อนให้เห็นทั้งมิติของการกดทับ ความเปราะบาง และความไม่มั่นคงในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการถูกกีดกันออกจากระบบการศึกษา ตลาดแรงงานในระบบ และกลไกการคุ้มครองของรัฐ ตลอดจนการเผชิญกับความเสี่ยงและความรุนแรงในพื้นที่แรงงานนอกระบบ ขณะเดียวกัน ข้อมูลยังเผยให้เห็นการดำรงอยู่ของกลไกจากเบื้องล่าง อาทิ การจัดการชีวิตในระดับปัจเจก การพึ่งพาเครือข่ายทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ และการต่อรองอัตลักษณ์ทางเพศและคุณค่าของตนเอง ซึ่งทำหน้าที่รองรับชีวิตภายใต้เงื่อนไขที่ไม่มั่นคงดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอประสบการณ์เหล่านี้ในระดับผลการวิจัยยังคงทำให้เห็นเพียง “สิ่งที่เกิดขึ้น” ในชีวิตของผู้ให้ข้อมูล แต่ยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างเพียงพอว่า เหตุใดเงื่อนไขเหล่านี้จึงดำรงอยู่และถูกทำให้เป็นเรื่องปกติในสังคม ตลอดจนยังไม่อาจคลี่คลายความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทำให้ประสบการณ์ของหญิงข้ามเพศในฐานะแรงงานขายบริการทางเพศถูกทำให้มองไม่เห็น ถูกลดทอนความชอบธรรม หรือถูกทำให้เงียบงันในพื้นที่สาธารณะและเชิงนโยบาย บทถัดไปจึงจะนำผลการวิจัยที่ปรากฏในบทนี้ไปอภิปรายผ่านกรอบแนวคิดอัตลักษณ์ทับซ้อน (intersectionality) และแนวคิดผู้ไร้เสียง (subaltern) เพื่อวิเคราะห์การทำงานร่วมกันของโครงสร้างอำนาจหลายระดับ ตลอดจนพิจารณาว่า ภายใต้สถานะของการเป็นผู้ไร้เสียง ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ในการต่อรอง จัดการชีวิต และผลิตความหมายต่อการดำรงอยู่ของตนเองในชีวิตประจำวันอย่างไร ในบริบทของแรงงานขายบริการทางเพศและเศรษฐกิจเมืองร่วมสมัย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของหญิงข้ามเพศที่ประกอบอาชีพขายบริการทางเพศในเขตกรุงเทพมหานคร โดยอาศัยกรอบแนวคิดอัตลักษณ์ทับซ้อน (Intersectionality) และแนวคิดเรื่องผู้ไร้เสียง (Subaltern) เป็นกรอบแนวความคิดหลักในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อค้นพบที่สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างปัจเจกบุคคลกับโครงสร้างสังคมไทย โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าบริบทของพื้นที่เมืองในยามค่ำคืน ได้ถูกแปรสภาพและให้ความหมายใหม่กลายเป็น “พื้นที่ทางเศรษฐกิจ” (Economic Space) ที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการดำรงชีพของกลุ่มคนที่ถูกระบบโครงสร้างหลักของสังคมผลักไสออกมา การก้าวเข้าสู่อาชีพขายบริการทางเพศของกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ จึงมีอาจอธิบายได้ด้วยกรอบคิดเรื่องปัจเจกนิยมที่มองว่าเป็นเรื่องของความสมัครใจหรือรสนิยมทางเพศเพียงด้านเดียว หากแต่เป็นผลลัพธ์ปลายทางของกระบวนการความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) ที่บีบคั้นและลดทอนทางเลือกในชีวิตมาอย่างยาวนาน และต่อเนื่อง ปัจจัยตั้งต้นของกระบวนการผลักไสดังกล่าวมักเริ่มจากสถาบันพื้นฐานที่สุดคือสถาบันครอบครัว ที่ซึ่งสภาพความเปราะบางทางเศรษฐกิจและความยากจนได้กลายเป็นข้อจำกัดแรกในการเข้าถึงทรัพยากร ประกอบกับการขาดโอกาสในการเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ และที่สำคัญคือแรงกดดันจากความคาดหวังตามบรรทัดฐานทางเพศแบบคู่ตรงข้าม (Gender Binary) ที่ไม่เปิดพื้นที่ให้กับการแสดงออกทางเพศสภาพที่หลากหลาย ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ต้องเผชิญกับการถูกปฏิเสธและการไม่ยอมรับจากคนใกล้ชิด เมื่อก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานกระแสหลัก อคติทางเพศยังคงทำหน้าที่เป็นกำแพงที่กีดกันมิให้กลุ่มหญิงข้ามเพศสามารถเข้าถึงตำแหน่งงานที่มีความมั่นคงและมีสวัสดิการรองรับได้ การถูกปิดกั้นโอกาสอย่างเป็นระบบนี้เองที่ผลักดันให้พวกเขาต้องหลุดออกจากระบบการจ้างงานในระบบและจำต้องแสวงหาหนทางรอดในพื้นที่เศรษฐกิจนอกระบบ พื้นที่สาธารณะในเมืองหลวง ไม่ว่าจะเป็นตรอก

ชอยที่ลืบทาคคนหรือมมิดในสวนสาธารณะ จึงกลายเป็นแหล่งทรัพยากรเดียวที่เปิดกว้างและเข้าถึงได้ง่ายที่สุดสำหรับการเปลี่ยนต้นทุนทางร่างกายให้กลายเป็นรายได้เพื่อการดำรงชีพ สะท้อนให้เห็นว่าอาชีพขายบริการทางเพศในบริบทนี้ทำหน้าที่เสมือนตาข่ายรองรับทางสังคม (Social Safety Net) ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ สำหรับผู้ที่ร่วงหล่นจากระบบการดูแลของรัฐ

เมื่อพิจารณาสถานะและการดำรงอยู่ของกลุ่มตัวอย่างผ่านกรอบแนวคิดอัตลักษณ์ทับซ้อน จะพบว่าพวกเธอตกอยู่ในสภาวะ “ความเป็นชายขอบซ้ำซ้อน” (Multiple Marginalities) ที่มีความประปรายอย่างยิ่งยวด สภาวะนี้เกิดจากการปะทะสังสรรค์และทับซ้อนกันระหว่างอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ตรงตามบรรทัดฐานของสังคม (Gender Non-Conformity) กับสถานะทางอาชีพที่ถูกตีตราว่าผิดกฎหมายและศีลธรรม (Criminalized Profession) ความทับซ้อนนี้ส่งผลให้เกิดผลกระทบเชิงลบที่รุนแรงและลึกซึ้งกว่าการเป็นเพียงคนข้ามเพศหรือผู้ขายบริการทางเพศเพียงสถานะใดสถานะหนึ่ง กล่าวคือ การมีสถานะเป็น “ผู้กระทำผิด” ในทางกฎหมายได้พรากสิทธิขั้นพื้นฐานในการได้รับการคุ้มครองจากรัฐไปอย่างสิ้นเชิง ทำให้เมื่อพวกเธอตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง การขู่กรรโชกทรัพย์ หรือการทำร้ายร่างกายจากผู้มีอิทธิพลหรือลูกค้า พวกเธอจึงตกอยู่ในภาวะจำยอมที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้เนื่องจากความหวาดระแวงต่อเจ้าหน้าที่รัฐและการเกรงกลัวบทลงโทษทางกฎหมายที่จะกลับมาทำร้ายตนเอง สภาพการณ์เช่นนี้สะท้อนถึงความล้มเหลวของรัฐในการคุ้มครองที่มีความหลากหลายและผลกระทบความเสี่ยงให้พวกเธอต้องแบกรับไว้เพียงลำพัง ยิ่งไปกว่านั้น ความทับซ้อนของอัตลักษณ์ยังสร้างกำแพงที่มองไม่เห็นในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข โดยกลุ่มเป้าหมายต้องเผชิญกับอคติและการตีตราเหมารวม (Stereotyping) จากบุคลากรทางการแพทย์และสังคมว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง ทศนคติเชิงลบเหล่านี้ทำให้การเข้ารับบริการสุขภาพ โดยเฉพาะการดูแลรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการเข้าถึงเวชภัณฑ์ป้องกัน กลายเป็นเรื่องยากลำบากและสร้างความอึดอัดใจทางจิตวิทยา ส่งผลให้พวกเธอเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐ ซึ่งยังเป็นการตอกย้ำวงจรความเปราะบางทางสุขภาพให้ฝังรากลึกลงไปอีก

อย่างไรก็ตาม ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่กดทับและภาวะไร้เสียง (Subalternity) ข้อค้นพบที่สำคัญและน่าสนใจที่สุดจากการวิจัยครั้งนี้คือการปรากฏขึ้นของ “อำนาจกระทำการ” (Human Agency) ในระดับปฏิบัติการชีวิตประจำวัน กลุ่มหญิงข้ามเพศเหล่านี้มิได้ดำรงอยู่เพียงในฐานะเหยื่อผู้ถูกกระทำที่รอคอยความช่วยเหลือหรือยอมจำนนต่อโชคชะตาอย่างสิ้นหวัง แต่พวกเธอได้ลุกขึ้นมาสร้างพื้นที่ทางสังคมและกำหนดกติกาการอยู่ร่วมกันขึ้นมาใหม่เพื่อความอยู่รอด ผ่านกลยุทธ์การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายสังคมย่อย (Social Networks) ในพื้นที่ปฏิบัติงาน การรวมตัวกันนี้มีได้เป็นไปเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการสังสรรค์ แต่ทำหน้าที่เป็นกลไกสวัสดิการสังคมภาคประชาชนแบบไม่เป็นทางการ เพื่อเฝ้าระวังภัย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับลูกค้าที่มีพฤติกรรมรุนแรง และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามวิกฤต ซึ่งถือเป็นการสร้าง “ระเบียบสังคม” (Social Order) ขึ้นมาทดแทนระบบความปลอดภัยของรัฐที่พวกเธอไม่สามารถเข้าถึงได้ นอกจากนี้ อำนาจของผู้ไร้เสียงยังปรากฏชัดเจนผ่านกระบวนการต่อรองหน้างาน (Negotiation) โดยพวกเธอใช้อำนาจในการคัดกรองลูกค้า การกำหนดขอบเขตการให้บริการ และการยืนกรานในเงื่อนไขความปลอดภัย เช่น การปฏิเสธลูกค้าที่ไม่ยอมใช้อุปกรณ์ป้องกัน ถุงยางอนามัย หรือการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เสี่ยง ปฏิบัติการเหล่านี้คือการประกาศอำนาจเหนือเรือนร่างของตนเอง (Bodily Autonomy) และเป็นการยืนยันศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พวกเธอนิยามขึ้นเอง ซึ่งเป็นการตอบโต้และขัดขืนต่อโครงสร้างอำนาจหลักของสังคมที่พยายามควบคุมและลดทอนคุณค่าของพวกเธอ นอกเหนือจากการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดทางกายภาพแล้ว การประกอบอาชีพนี้ยังถูกนิยามความหมายใหม่ (Re-signification) ในมิติทางจิตวิญญาณและสังคมโดยตัวผู้กระทำเอง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการดำรงอยู่ของตน

ท้ายสุดพวกเธอได้มองข้ามมาทราตรมความผิดบาปและความเสื่อมเสียเกียรติยศที่สังคมพยายามยึดเหนี่ยวไว้ แล้วแทนที่ด้วยความหมายของการ “ดูแลรับผิดชอบ” และการสร้างตัวตน รายได้จากการขายบริการถูกนำไปใช้เพื่อการดำรงชีพและเลี้ยงดูบุพการี เพื่อแสดงความกตัญญู (Gratitude) ซึ่งเป็นค่านิยมหลักทางศีลธรรมของสังคมไทยที่พวกเธอยึดถืออย่างเคร่งครัด การทำหน้าที่ลูกที่ดี

จึงกลายเป็นเกราะป้องกันทางจิตใจที่ช่วยให้พวกเขายืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางคำครหา ยิ่งไปกว่านั้น ทูทางเศรษฐกิจที่ได้มายังเป็นปัจจัยสำคัญในการสานฝันเพื่อเปลี่ยนแปลงสรีระและรูปร่างภายนอกให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศที่แท้จริง การทำงานขายบริการทางเพศในมุมมองของพวกเขาจึงมิใช่เพียงงานที่ขายเรือนร่างเพื่อแลกเงินตรา แต่เป็นกระบวนการยืนยันตัวตน (Self-affirmation) และการแสวงหาการยอมรับในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่มีความฝัน ความรัก และความรับผิดชอบเช่นเดียวกับคนทั่วไป ดังนั้น ชีวิตของกะเทยขายบริการทางเพศจึงเป็นพื้นที่แห่งการปะทะสังสรรค์ระหว่างอำนาจรัฐที่พยายามกีดกันและทำให้เป็นอื่น กับอำนาจของปัจเจกบุคคลที่พยายามเล็ดลอด สร้างพื้นที่ขึ้น และเรียกร้องศักดิ์ศรีของตนเองขึ้นมา ท่ามกลางความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดทางโครงสร้างที่ยังคงดำรงอยู่อย่างเข้มข้นในสังคมไทยปัจจุบัน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและสังคม ข้อค้นพบจากการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารกับสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับชีวิตของแรงงานเพศข้ามเพศ

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป การศึกษารั้งต่อไปควรขยายพื้นที่ไปยังย่านสถานบันเทิงและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น พัทยา หรือ ภูเก็ต เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขการทำงาน นอกจากนี้ควรศึกษาโอกาสและอุปสรรคในการเข้าสู่ระบบงานทางเลือกในภาคเอกชน เพื่อตรวจสอบความเสมอภาคในตลาดแรงงาน และควรผสมผสานวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139–167.
- [2] ดารารัตน์ สุธะเกียร. (2558). การศึกษาการค้าประเวณีแบบแฝงในประเทศไทย: อูริกจนวตพริตตี้สลา (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- [3] ธวัชพล ทองอินทราช. (2564). วาทกรรมว่าด้วยโสเภณีในสังคมไทยในยุคสมัยแห่งการพัฒนา (พ.ศ. 2501 - 2539). *วารสารการเมืองการปกครอง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- [4] จันธนา จันทร. (2560). ปัญหาสุขภาพจิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในหญิงขายบริการที่มาขอรับความช่วยเหลือจากศูนย์ธารชีวิต พัทยา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [5] The world Bank. (2018). *ECONOMIC INCLUSION OF LGBTI GROUPS IN THAILAND*. Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development.
- [6] Fitzgerald, E., Elspeth Patterson, S., & Hickey, D. (2015). “Meaningful work: Transgender experiences in the sex trade.” National Transgender Discrimination Survey.
- [7] Ross BL. (2012). Outdoor brothel culture: The un/making of a transsexual stroll in Vancouver’s west end, 1975–1984. *Journal of Historical Sociology*. 25(1):126–150.
- [8] ทิพย์วิมล เดชภูมิ และเกษราวัลณ์ นิลรวงกูร. (2555). คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของหญิงขายบริการทางเพศในจังหวัดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสมาคมพยาบาล สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 2(1), 2-5.
- [9] ปารณนา พูลพันธ์. (2565). การจัดการผลกระทบทางจิตใจของหญิงที่มีอาชีพขายบริการทางเพศ: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา แบบตีความ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 39(105), สำนัทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [10] วิษรุดติ ชื่อสัตย์ และ พชรินทร์ สิริสุนทร. (2559). “ซุ่มกะเทย” ไซมอน คาบาเรต์ และการสถาปนาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ใน เครือข่ายทางสังคมใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์* 12(1), มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- [11] ภาคิน ขาญจิตพิงษ์. (2560). *เรื่องเล่าบาร์โฮสต์ : ปรากฏการณ์เพศวิถีของสังคมไทย*. วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม. มหาวิทยาลัย รังสิต.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ในเขตจังหวัดปทุมธานี
Factors influencing the decision to choose a career in the service industry of
undergraduate students in departments related to the service industry
in Pathum Thani Province

ธีรวัฒน์ อิมประคองศิลป์

ภาควิชาการจัดการการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

E-mail: theerawat.e@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ 2) เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ในมหาวิทยาลัยเขตจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งสิ้น 400 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรเครซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและมาตราประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test, f-test และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยด้านคำตอบแทนมีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการอยู่ในระดับมากที่สุด 2) เพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพแตกต่างกัน 3) ปัจจัยการรับรู้อาชีพ ความเข้าใจอาชีพ ความภาคภูมิใจในอาชีพ ทักษะติดต่ออาชีพ ลักษณะงาน/โอกาสในความก้าวหน้า และคำตอบแทน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ อุตสาหกรรมบริการ, การเลือกอาชีพ, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

This research aimed to study: 1) To study the factors affecting the decision to choose a career in the service industry of undergraduate students in departments related to the service industry. 2) To compare the decision making in choosing a career in the service industry of undergraduate students in departments related to the service industry. 3) To study the factors influencing the decision to choose a career in the service industry of undergraduate students in departments related to the service industry. The sample group consisted of undergraduate students in the service industry program in universities in Pathum Thani province, 400 persons and calculated by the Krejcie and Morgan formula and using a Purposive sampling method. The research instrument of was a set of five-rating scale questionnaire and reliability coefficient of 0.95. And the statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, f- test and Multiple regression analysis. The research results found that 1) Average Compensation has the greatest effect on the decision to choose a career of undergraduate students in the service industry group. 2) Gender, age and average monthly income of undergraduate students in the service industry group have different career decision making. 3) Career recognition Career understanding Career pride Attitude towards the profession Job description/advancement opportunities and compensation significantly influenced the career decision of undergraduate students in the service industry program at a statistical level of 0.05.

Keywords: Service industry, Choose a career, Undergraduate students

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ภายใต้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและด้านอื่น ๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้มีอาชีพเกิดขึ้นมากมาย อาชีพแต่ละอาชีพจะเหมาะสมกับบุคคลหนึ่ง แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับอีกบุคคลหนึ่ง ทั้งนี้ก็เนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างกันในหลายด้าน เช่น บุคลิกภาพ ความสามารถความถนัด ถ้าบุคคลใดตัดสินใจเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับตนเองย่อมมีความสุขในการทำงาน และมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างมาก ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลใดเลือกประกอบอาชีพไม่เหมาะสมกับตนเองจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความสุขและมีโอกาสประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้ยาก นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติอีกด้วย

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่รัฐบาลไทยให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศให้แก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว และได้กำหนดให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญในอันดับต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พร้อมทั้งเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในประเทศให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งในเขตภูมิภาคเดียวกันได้ และเมื่อพิจารณาสถานการณ์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของประเทศไทย แม้ว่าจะมีปัจจัยด้านลบในเรื่องปัญหาทางการเมือง ราคา น้ำมัน และการชะลอตัวทางเศรษฐกิจอยู่บ้าง แต่จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศของ [1] ที่รายงานจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเที่ยวไทย สะสมตลอดปี 2567 (1 ม.ค. - 31 ธ.ค.2567) สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 35.54 ล้านคน เพิ่มขึ้น 26.27% เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างประเทศถึง 1.67 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นถึง 34 % โดยนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาไทย 3 อันดับแรก ได้แก่ จีน มาเลเซีย และอินเดีย ส่วนการท่องเที่ยวภายในประเทศ คนไทยท่องเที่ยวไทยเดินทางรวม 198.69 ล้านคน เพิ่มขึ้น 7.02% สร้างรายได้ในประเทศถึง 9.5 แสนล้านบาท เพิ่มขึ้น 12.03% โดยกรุงเทพฯ ชลบุรี และกาญจนบุรี ยังคงเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมที่ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมบริการที่มากขึ้นไปด้วยและ [2] จากการวิเคราะห์จัดอันดับ 10 อาชีพในสายงานท่องเที่ยวที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานมากที่สุด การวิเคราะห์โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ ทำให้สามารถคาดการณ์

แนวโน้มอาชีพ และสามารถนำเสนอผลการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเป็นรายปี หรือ 5 ถึง 10 ปีก็ได้ ซึ่งพบว่าโดยภาพรวมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการมีความต้องการบุคลากรในธุรกิจโรงแรม ที่พัก ตำแหน่งแม่บ้าน (Maid) มากที่สุด รองลงมาภายใต้หมวดธุรกิจเดียวกันคือโรงแรมที่พัก ต้องการตำแหน่งพนักงานให้บริการลูกค้า (Guest Service Agent) ส่วนอันดับสามคือหมวดธุรกิจภัตตาคารและบาร์ ในตำแหน่งบาร์เทนเดอร์ (Bartender) และอันดับสี่คือกลุ่มธุรกิจสุขภาพและสปา ในตำแหน่งพนักงานนวดสปา โดยตำแหน่งงานบริการในธุรกิจโรงแรม ตามมาเป็นลำดับที่ห้า

แต่ก็ยังมีความเสี่ยงสะท้อนจากผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมว่าบัณฑิตใหม่ต้องการ “ทำงานสบาย ไม่เหนื่อยมาก” หรือที่เรียกว่า “ไม่สู้งาน” และ “ต้องการผลตอบแทนสูง” โดยเฉพาะผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโรงแรมที่มักพบปัญหาการลาออกของพนักงานที่เป็นบัณฑิตจบใหม่ในอัตราสูง หรือที่เรียกว่า Turnover Rate และเมื่อกลับมามองย้อนในส่วนของตัวเองก็จัดอยู่ในกลุ่ม Generation Z หรือ “Gen-Z” ในบางครั้งอาจเรียกว่า Silent Generation คือเกิดหลังปี พ.ศ. 2540 ขึ้นไป เกิดมาพร้อมกับสังคมดิจิทัลมีความทันสมัยและแพร่หลาย มีองค์ความรู้สมบูรณ์แบบ มีตัวเลือกมากและมักเลือกทำในสิ่งที่ชอบ ไม่ยึดถือระบบขั้นหรือเรียกได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่เกิดเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทโดยกำเนิด ทำให้เด็กเกิดปัญหาการเข้าสังคม ขาดปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง รวมถึงการขาดการยอมรับและนับถือตนเอง ทำให้เกิดปัญหาขาดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม [3] อีกทั้งตัวบัณฑิตเองก็มักจะเลือกทำงานตามความพึงพอใจของตน หากไม่พอใจหรือเกิดความเบื่อหน่ายที่จะทำงานก็พร้อมที่จะลาออกแล้วหางานใหม่ ยิ่งในส่วนของภาคอุตสาหกรรมบริการด้วยแล้วปรากฏว่าการกลับเข้ามาในสายงานด้านนี้ของนักศึกษามีน้อย ด้วยผ่านการฝึกงานในช่วงชั้นปีที่ 3 หรือปีที่ 4 มาแล้ว จึงคิดว่างานหนัก เหนื่อย และการหยุดงานก็ไม่เหมือนกับหน่วยงานอื่น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องการเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่ม Generation Z โดยเฉพาะนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ว่ามีมุมมองและปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกประกอบอาชีพในด้านนี้ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันการศึกษาและผู้ประกอบการ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำผลการวิจัยไปกำหนดแนวทางการจ้างงานให้กับนักศึกษาและบัณฑิตจบใหม่ และยังช่วยอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับตนเองและตลาดแรงงาน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ
- 1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ
- 1.2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

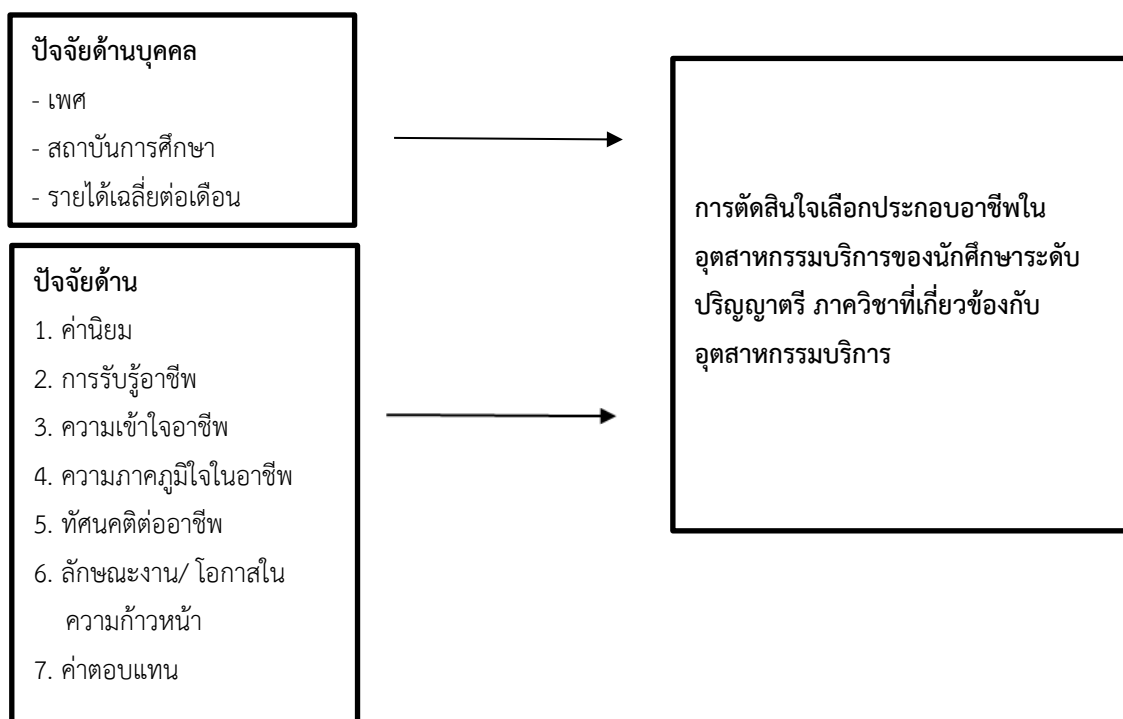
- สมมติฐานที่ 1 นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 2 นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างประเภทกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 3 นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้าน ค่านิยม การรับรู้อาชีพ ความเข้าใจอาชีพ ความภาคภูมิใจในอาชีพ ทักษะติดต่ออาชีพ ลักษณะงาน และค่าตอบแทนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการ

1.4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีปัจจัยจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปคือแนวคิดจาก [4] ที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น “Motivation-maintenance Theory” หรือ “Dual Factor Theory” หรือ “The Motivation-hygiene Theory” มาเป็นกรอบแนวคิดร่วมกับการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง [5] โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ที่ศึกษาอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ที่ศึกษาอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี จำนวน 14,390 คน จากสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชนทั้งสิ้น 13 สถาบัน โดยแยกเป็นมหาวิทยาลัยในการดูแลของรัฐบาล 4 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน 9 สถาบัน [6]

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ที่ศึกษาอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการในระดับชั้นปริญญาตรีจำนวน 5 สถาบัน ได้แก่

- มหาวิทยาลัยในการดูแลของรัฐบาล 4 แห่ง
- มหาวิทยาลัยเอกชน 3 แห่ง

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลจำนวน 400 คน โดยทำการเลือกแบบโควตา (Quota Sampling) คือกำหนดประเภทของมหาวิทยาลัยละ 200 คน และใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามคน ซึ่งมากกว่าจำนวนต่ำสุดที่ยอมรับว่าเพียงพอที่จะเป็นตัวแทนของประชากร โดยใช้ตาราง Determining Sample Size From a Given Population ของ Krejcie and Morgan [7]

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ชุด คำถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale)

2.4 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษา ความครอบคลุมครบถ้วน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แล้วนำมาแก้ไขเพิ่มเติมตามคำแนะนำ โดยตรวจสอบความถูกต้อง ตีความสอดคล้องของเนื้อหา

(IOC) โดยเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มาปรับปรุง ซึ่งสามารถตัดสินได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสมหรือมีความตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขภาษาเพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ ซึ่งผลจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.66 - 1.00

2.5 การทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นไปทดสอบใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของ [8] ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง จึงนำแบบสอบถามไปใช้กับประชากรที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น และนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง พบว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ถูกต้องและใช้ได้จำนวน 400 ฉบับ คิดเป็น 100 % จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test, f-test และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

การแปลค่าเฉลี่ยความหมายของข้อมูลมีวิธีการให้คะแนนดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

3. ผลการวิจัยและการอภิปราย

3.1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา จำนวน 400 คน จำแนกตาม เพศ ระดับคะแนนเฉลี่ย รายได้ของนักศึกษาต่อเดือน อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา อาชีพของผู้ปกครอง (ตารางที่ 1)

เพศ

นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 45.0 เป็นเพศชาย ร้อยละ 26.25 และกลุ่ม LGBTQ ร้อยละ 28.75

มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษา

นักศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยเอกชน ร้อยละ 50.0 และศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยในการดูแลของรัฐบาล ร้อยละ 50.0

รายได้ของนักศึกษาต่อเดือน

นักศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.5 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 31.25 มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 7,500 – 10,000 บาท และที่เหลือ ร้อยละ 21.25 มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 15,001 บาทขึ้นไป

อาชีพของบิดา

อาชีพของบิดานักศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.8 ไม่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ และร้อยละ 8.2 บิดามีอาชีพเกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ

อาชีพของมารดา

อาชีพของมารดานักศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.5 ไม่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ และร้อยละ 5.5 มารดามีอาชีพเกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ

อาชีพของผู้ปกครอง

อาชีพของผู้ปกครองนักศึกษาร้อยละ 90.8 ไม่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ และร้อยละ 9.3 ผู้ปกครองมีอาชีพเกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	180	45.00
ชาย	105	26.25
LGBTQ	115	28.75
มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษา		
มหาวิทยาลัยในการดูแลของรัฐบาล	200	50.00
มหาวิทยาลัยเอกชน	200	50.00
รายได้ของนักศึกษาต่อเดือน		
7,500 – 10,000 บาท	95	23.75
10,001 – 15,000 บาท	220	55.00
สูงกว่า 15,001 บาท	85	21.25
อาชีพของบิดา		
ไม่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ	367	91.8
เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ	33	8.2
อาชีพของมารดา		
ไม่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ	378	94.5
เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ	22	5.5
อาชีพของผู้ปกครอง		
ไม่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ	363	90.8
เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ	37	9.2

3.2 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการ

3.2.1. การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$) เมื่อทำการวิเคราะห์แต่ละด้านพบว่า ด้านค่านิยมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) ด้านการรับรู้อาชีพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$) ด้านความเข้าใจในอาชีพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$) ด้านความความภาคภูมิใจในอาชีพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$) ด้านทัศนคติต่ออาชีพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.77$) ด้านลักษณะงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.75$) และด้านค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.85$) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการ

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. ค่านิยม	4.55	.310	เห็นด้วยมากที่สุด
2. การรับรู้อาชีพ	4.68	.413	เห็นด้วยมากที่สุด
3. ความเข้าใจอาชีพ	4.78	.282	เห็นด้วยมากที่สุด
4. ความภาคภูมิใจในอาชีพ	4.62	.255	เห็นด้วยมากที่สุด
5. ทักษะติดต่ออาชีพ	4.77	.409	เห็นด้วยมากที่สุด
6. ลักษณะงาน/ โอกาสในความก้าวหน้า	4.75	.330	เห็นด้วยมากที่สุด
7. ค่าตอบแทน	4.85	.238	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.68	.333	เห็นด้วยมากที่สุด

3.3 การทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการที่ศึกษาอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานี ได้ระบุสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

- สมมติฐานที่ 1 นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 2 นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างประเภทกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 3 นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน
- สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้าน ค่านิยม การรับรู้อาชีพ ความเข้าใจอาชีพ ความภาคภูมิใจในอาชีพ ทักษะติดต่ออาชีพ ลักษณะงาน และค่าตอบแทนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการ

จากการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผลดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัย ตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว f-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่ามีความแตกต่างกัน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน

การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ	SS	df	MS	F	p
ด้านค่านิยม					
ระหว่างกลุ่ม	4.481	2	1.160	2.972	.001
ภายในกลุ่ม	279.316	397	.253		
รวม	283.797	399			
ด้านการรับรู้อาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	1.398	2	2.631	7.951	.000
ภายในกลุ่ม	129.621	397	1.508		
รวม	131.019	399			

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีเพศต่างกัน (ต่อ)

การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ	SS	df	MS	F	p
ด้านความเข้าใจอาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	8.514	2	3.130	4.563	.005
ภายในกลุ่ม	163.470	397	.837		
รวม	151.984	399			
ด้านความภาคภูมิใจในอาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	5.678	2	2.459	1.798	.000
ภายในกลุ่ม	729.261	397	1.008		
รวม	734.939	399			
ด้านทัศนคติต่ออาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	2.037	2	6.549	7.608	.001
ภายในกลุ่ม	121.898	397	1.603		
รวม	122.935	399			
ด้านลักษณะงาน/ โอกาสในความก้าวหน้า					
ระหว่างกลุ่ม	5.776	2	20.369	9.897	.000
ภายในกลุ่ม	729.389	397	1.113		
รวม	735.165	399			
ด้านค่าตอบแทน					
ระหว่างกลุ่ม	.037	2	9.549	.798	.001
ภายในกลุ่ม	141.868	397	1.593		
รวม	141.905	399			
การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของ นักศึกษามหาวิทยาลัย โดยรวม					
ระหว่างกลุ่ม	.494	2	.242	1.308	.001
ภายในกลุ่ม	89.259	397	.164		
รวม	89.753	399			

สมมติฐานที่ 2 นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างสถาบันกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัย ตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านประเภทของมหาวิทยาลัย โดยใช้ค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่ามีความแตกต่างกัน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่ต่างประเภทกัน

การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ	มหาวิทยาลัย ในการดูแล ของรัฐบาล $\bar{X}$	มหาวิทยาลัย เอกชน $\bar{X}$	t	p
ด้านค่านิยม	4.45	4.31	3.512	.001
ด้านการรับรู้อาชีพ	4.37	4.40	4.027	.001
ด้านความเข้าใจอาชีพ	4.38	4.32	3.098	.002
ด้านความภาคภูมิใจในอาชีพ	4.30	4.27	3.465	.002
ด้านทัศนคติต่ออาชีพ	4.36	4.28	3.785	.000
ด้านลักษณะงาน/ โอกาสในความก้าวหน้า	4.30	4.25	3.021	.001
ด้านค่าตอบแทน	4.34	4.30	3.484	.001
รวม	4.35	4.30	3.484	.001

สมมติฐานที่ 3 นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการแตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ต่อเดือน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว f-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า มีความแตกต่างกัน (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน

การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ	SS	df	MS	F	p
ด้านค่านิยม					
ระหว่างกลุ่ม	5.590	2	1.128	2.812	.003
ภายในกลุ่ม	455.840	397	.433		
รวม	461.430	399			
ด้านการรับรู้อาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	9.678	2	5.386	9.853	.000
ภายในกลุ่ม	629.261	397	.708		
รวม	638.939	399			
ด้านความเข้าใจอาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	1.045	2	4.670	1.931	.010
ภายในกลุ่ม	134.407	397	.387		
รวม	135.452	399			
ด้านความภาคภูมิใจในอาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	3.952	2	19.459	13.579	.002
ภายในกลุ่ม	729.261	397	.098		
รวม	733.213	399			

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน (ต่อ)

การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ	SS	df	MS	F	p
ด้านทัศนคติต่ออาชีพ					
ระหว่างกลุ่ม	2.682	2	1.038	3.978	.002
ภายในกลุ่ม	141.868	397	1.967		
รวม	144.550	399			
ด้านลักษณะงาน/ โอกาสในความก้าวหน้า					
ระหว่างกลุ่ม	17.045	2	1.637	8.980	.001
ภายในกลุ่ม	729.692	397	.379		
รวม	746.736	399			
ด้านค่าตอบแทน					
ระหว่างกลุ่ม	12.091	2	9.239	7.014	.000
ภายในกลุ่ม	141.868	397	1.823		
รวม	153.959	399			
การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของ นักศึกษามหาวิทยาลัย โดยรวม					
ระหว่างกลุ่ม	.598	2	.232	4.857	.000
ภายในกลุ่ม	54.279	397	.174		
รวม	54.877	399			

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้าน ค่านิยม การรับรู้อาชีพ ความเข้าใจอาชีพ ความภาคภูมิใจในอาชีพ ทัศนคติต่ออาชีพ

ลักษณะงาน/ โอกาสในความก้าวหน้า และค่าตอบแทนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้าน ค่านิยม การรับรู้อาชีพ ความเข้าใจอาชีพ ความภาคภูมิใจในอาชีพ ทัศนคติต่ออาชีพ ลักษณะงาน/ โอกาสในความก้าวหน้า และค่าตอบแทน พบว่า มีตัวแปรอิสระจำนวน 6 ตัวแปร คือ การรับรู้อาชีพ ความเข้าใจอาชีพ ความภาคภูมิใจในอาชีพ และทัศนคติต่ออาชีพ ลักษณะงาน/โอกาสในความก้าวหน้า และค่าตอบแทน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งหมายความว่าตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวแปรนั้นสามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ

ปัจจัย	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่	0.745	0.195		3.968	0.000*
ค่านิยม	0.122	0.490	0.018	2.526	0.137
การรับรู้อาชีพ	0.014	0.055	0.113	0.396	0.012*
ความเข้าใจอาชีพ	0.063	0.043	0.090	0.991	0.001*
ความภาคภูมิใจในอาชีพ	0.109	0.061	0.145	1.175	0.000*
ทัศนคติต่ออาชีพ	0.464	0.093	0.390	0.857	0.010*

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ (ต่อ)

ปัจจัย	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ลักษณะงาน/โอกาสในความก้าวหน้า	0.294	0.086	0.224	0.730	0.000*
ค่าตอบแทน	0.096	0.67	0.066	0.626	0.000*
$R^2 = 0.727$ $R^2 \text{ Adjust} = 0.523$ $F = 67.820$ $\text{Sig.} = 0.000^*$					

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ในเขตจังหวัดปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดทุกด้าน โดยในส่วนของค่าเฉลี่ยด้านความเข้าใจในอาชีพมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอาจเป็นเพราะนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในด้านนี้ต้องผ่านการฝึกงานจึงจะจบการศึกษา ทำให้เข้าใจว่างานด้านนี้ต้องปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง ต้องอดทนต่อภาวะกดดันเกิดจากการทำงานในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ [9] ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักศึกษา ผลปรากฏว่า ในการเลือกอาชีพของนักศึกษาในวิทยาลัยส่วนมากได้รับอิทธิพลจากองค์ประกอบที่เป็นความสนใจ ความสามารถของตนเองและประสบการณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิด [10] บุคคลจะเลือกอาชีพที่สามารถสนองความต้องการของตนเองได้ดีที่สุดและมากที่สุดทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยเน้นถึงความสำคัญของการรู้จักตนเองอย่างแท้จริงในด้านความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและบุคลิกภาพ รองลงมานั้นคือด้านทัศนคติต่ออาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ [11] ทำการศึกษา การตัดสินใจเลือกอาชีพของพนักงานองค์กรเอกชน ในจังหวัดนครปฐม โดยพบว่า ปัจจัยจูงใจในการประกอบอาชีพ ทัศนคติในการประกอบอาชีพ ทฤษฎีเกณฑ์การเลือกอาชีพ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพของพนักงานองค์กรเอกชน ในจังหวัดนครปฐม ดังนั้นทัศนคติจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกอาชีพของมนุษย์เช่นกัน ซึ่งมนุษย์ต้องใช้ความคิด ความรู้ที่ตนมีอยู่เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกอาชีพที่ตนเองมีความรู้ดีอยู่แล้วเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง

ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพนั้นค่าเฉลี่ยด้านค่าตอบแทนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในด้านนี้รับทราบแล้วว่าค่าตอบแทนนั้นเงินเดือนประจำจะไม่สูงมากนัก แต่ในส่วนของ Service Charge จัดว่าสูงมากในแต่ละเดือน จึงเป็นผลให้เกิดการตัดสินใจเข้าทำงานในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานักศึกษาปริญญาตรีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำงาน เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับ ปริญญาตรี ของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ของ [12] พบว่า ปัจจัยด้านรายได้และสวัสดิการเป็นปัจจัยที่ได้รับความสำคัญมากที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกทำงาน เช่นเดียวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำงานตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีกับบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีของ [13] ที่พบว่าปัจจัยด้านผลตอบแทน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นในเรื่องเงินเดือนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับระดับการศึกษาและความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเห็นด้วยมาก และรองลงมา คือ สวัสดิการต่างๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล เงินสมทบ มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเห็นด้วยมาก

ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ในเขตจังหวัดปทุมธานี พบว่า เพศ เกรดเฉลี่ย และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาในภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ในเขตจังหวัดปทุมธานีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ [14] เรื่องประชากรศาสตร์ว่า บุคคลแต่ละบุคคลนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งลักษณะที่มองเห็นได้จากภายนอกที่บุคคลอื่นสามารถมองเห็นได้และลักษณะภายในจิตใจ เช่น เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นต้น ด้านเพศ ความแตกต่างระหว่างเพศ ทำให้บุคคลแต่ละคนมีพฤติกรรมของการแสดงออกที่แตกต่างกัน เพศหญิง-ชาย และกลุ่ม LGBTQ ยังมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยมและทัศนคติ ทั้งนี้ผู้วิจัยเองก็มีความเห็นในเรื่องของรายได้ที่แตกต่างกันของนักศึกษาที่เป็นไปได้ว่ากลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยสูง ลักษณะการดำเนินชีวิตก็จะแตกต่างออกไป เมื่อรายได้ช่วงเรียนมหาวิทยาลัยสูงพอจะออกไปก็ย่อมจะมองหาอาชีพที่ให้ค่าตอบแทนสูงเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ ส่วนรายได้ปานกลางในช่วงเรียนมหาวิทยาลัย น่าจะพอใจกับรายได้ที่เกิดขึ้นในการทำงานในอุตสาหกรรมนี้และจะเป็นรายได้ที่ส่งเสริมรายได้ครอบครัวมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ในเขตจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยความภาคภูมิใจในอาชีพ ทักษะคิดต่ออาชีพ ลักษณะงาน และค่าตอบแทน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ ในเขตจังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ [15] ที่ว่าทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้อิทธิพลของความ ต้องการซึ่งบุคคลจะพยายามหาทางตอบสนองความต้องการของตน อาชีพนั้น ไม่ได้หมายถึง แค่เพียงกิจกรรมที่บุคคลทำเพื่อเลี้ยงชีพเท่านั้น แต่ยังหมายถึงวิถีชีวิตหรือกิจกรรมที่บุคคลจะทำเกือบตลอดชีวิต เพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการของตนในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิตหรือรูปแบบของการดำเนินชีวิตของบุคคล จึงเป็นผลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมในวัยเด็ก การเลือก รูปแบบการดำเนินชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องการในระดับต่างๆ จึงเกิดเป็นอุปนิสัยในการเลือก อาชีพของบุคคลด้วยและสอดคล้องกับแนวคิดของ [16] เรื่องความ คาดหวังที่ว่า พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการตัดสินใจเลือกระหว่างทางเลือกต่าง ๆ โดยพฤติกรรมเหล่านั้นมีระบบ มีความสัมพันธ์ กับ กระบวนการทางจิตใจได้แก่ การรับรู้ ความเชื่อ เจตคติ โดยเกิดจากแรงจูงใจ และแนวคิดของ [17] ที่ว่า ความต้องการของแต่ละบุคคล ในชั้นความต้องการทางสังคม เมื่อมนุษย์ทุกคนได้รับความปลอดภัยแล้ว สิ่งต่อมาที่ต้องการก็คือความต้องการทางด้านสังคม เช่น การเข้า สมาคมต่าง ๆ การได้รับการเป็นสมาชิกในสมาคมนั้น ๆ การได้รับความรักความสนิทสนมจากเพื่อน เมื่อลูกค้าได้รับความปลอดภัยแล้วก็จะ อยากรู้ความต้องการด้านสังคมก็คือ อยากรู้ได้รับการยอมรับจากสังคมในระดับเดียวกันและความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง เมื่อได้รับความ ต้องการทางด้านสังคมแล้วลำดับต่อมาก็คือความต้องการสร้างตัวเองให้โดดเด่นขึ้นมา เพื่อให้ตัวเองได้รับการยอมรับจากคนหมู่มาก เช่น การได้เลื่อนตำแหน่ง เงินเดือนที่สูงขึ้น เมื่อลูกค้ามีความต้องการในระดับนี้ก็จะเลือกทำงานอยู่ในโรงแรมระดับสูงขึ้นไปอีกเพื่อทำให้ตนเอง ได้รับการยอมรับ

สามารถเสนอเป็นสมการถดถอยพหุเส้นตรง ซึ่งเป็นสมการทำนายในรูปคะแนนดิบดังนี้

$$Y = 0.745 + 0.014 x_2 + 0.063x_3 + 0.109x_4 + 0.464x_5 + 0.294x_6 + 0.0096x_7 \quad (1)$$

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 45.00 รายได้เฉลี่ยประมาณ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 55.00 อาชีพของ บิดานักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 91.8 ไม่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ อาชีพของมารดานักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 94.5 ไม่เกี่ยวข้องกับ งานอุตสาหกรรมบริการ และอาชีพของผู้ปกครองนักศึกษาร้อยละ 90.8 ไม่เกี่ยวข้องกับงานอุตสาหกรรมบริการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยด้านค่าตอบแทนมีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) เพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการ 3) ปัจจัยการรับรู้อาชีพ ความเข้าใจอาชีพ ความภาคภูมิใจในอาชีพ ทักษะคิดต่ออาชีพ ลักษณะ งาน/โอกาสในความก้าวหน้า และค่าตอบแทน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรมบริการ

อาจกล่าวได้ว่าการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมบริการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับ อุตสาหกรรมบริการ ยังอยู่ในกระบวนการพัฒนาและการวิเคราะห์ทางเลือก ซึ่งสอดคล้องกับ [18] ที่อธิบายไว้ว่า กระบวนการตัดสินใจ เป็นกระบวนการพัฒนาและวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ต้องการกับสถานการณ์จริง โดยการตัดสินใจจะถูกกระตุ้นด้วยปัญหา ดังนั้นการทำให้เกิดความชัดเจนทางความคิด การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพอย่างเพียงพอแล้วจึงนำมาวิเคราะห์อย่างมีหลักเกณฑ์ ซึ่ง แต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันตามภูมิหลัง และปัจจัยแวดล้อม จากนั้นจึงจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกอาชีพที่ตนเองสนใจ นอกจากนั้นแล้วยังมีการประเมินผลหลังจากตัดสินใจเลือกอาชีพนั้นแล้วอีกขั้นตอนหนึ่งด้วย ซึ่งอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่การตัดสินใจ เลือกใหม่อีกด้วย

5. ข้อเสนอแนะ

สำหรับสถานศึกษาและสถานประกอบการ

5.1 สถานศึกษาและสถานประกอบการควรมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลกิจกรรม ความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการ ขั้นตอนการเข้าถึงแหล่งงาน ฯ เพื่อเป็นการสร้างแนวทางการร่วมมือในการสรรหาบุคลากรเข้าทำงานร่วมกัน

5.2 สถานศึกษาและสถานประกอบการควรจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) อย่างจริงจังมากขึ้น เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ เมื่อจบการศึกษา ก็พร้อมที่จะปฏิบัติงานจริงได้ทันที

5.3 นักศึกษายังคงให้ความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงในงาน ดังนั้นสถานประกอบการควรเสนอนโยบายที่เสริมสร้างแรงจูงใจด้านความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงในงาน อาทิ ช่วงเวลาการเติบโตในสายงาน เงินรายได้ที่จะเพิ่มขึ้นตามความรับผิดชอบของงาน หรือสวัสดิการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อพนักงานใหม่หรือนักศึกษาจบใหม่

สำหรับนักศึกษาและบัณฑิตจบใหม่

5.4 นักศึกษาต้องพร้อมทันทีที่เริ่มปฏิบัติงาน หรือพร้อมที่จะเรียนรู้ได้ทันทีในการปฏิบัติงานในสถานประกอบการนั้น ถึงแม้ความรู้หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานในสถานประกอบการนั้นจะต่างจากที่ศึกษามา เพราะนั่นคือโอกาสก้าวหน้าในสายงานนั้น

5.5 เนื่องจากปัจจัยการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ การผลิตกำลังคนในภาคการศึกษามากเกินตลาดแรงงานต้องการ การเปิดเสรีทางการค้า และแรงงาน บัณฑิตจบใหม่ที่ยังไม่มีประสบการณ์หรือประสบการณ์ในการทำงานน้อย ไม่ควรที่จะเลือกงาน หรือมุ่งสนใจแต่งานที่ตนเองต้องการ แต่ควรจะมีการวางแผนสำรองด้านงานอาชีพไว้เป็นทางเลือกสำรอง

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.1 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ควรนำสถิติตัวอื่นมาใช้ในการวิเคราะห์ ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์แบบกลุ่มควบคู่กับการแจกแบบสอบถามเพื่อให้ได้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

6.2 ควรศึกษาจากนิสิต นักศึกษา ที่ศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมบริการในต่างพื้นที่ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] ศูนย์บริการข้อมูลภาครัฐเพื่อประชาชน. (8 มกราคม 2568). จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยตลอดปี 2567. สืบค้นจาก <https://www.gcc.go.th/2025/01/08>
- [2] ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (15 มกราคม 2568). 10 อันดับธุรกิจดาวรุ่ง-ดาวร่วง ปี 2568. สืบค้นจาก <https://www.thaichamber.org/news/view/591/3390>
- [3] กองบรรณาธิการ กรุงเทพธุรกิจ. (14 ธันวาคม 2567). โลกการทำงานของ ‘Gen Z’ ทำอะไร?องค์กรขอขยาย เป็นตัวปัญหา...จริงหรือ!! สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/health/labour/1109561>
- [4] Herzberg, F. Work and the Nature of Man. World Publishing, New York, 1966.
- [5] Gattiker, U. E. and Larwood, L. Subjective Career Success: A Study of Managers and Support Personnel. Journal of Business and Psychology, 1(2), 78-94, 1986.
- [6] กระทรวงศึกษาธิการ. มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2563.
- [7] สุภาพ นิตราภรณ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางคหกรรมศาสตร์ศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.
- [8] Holland John L.. Making Vocational Choice: A Theory o Career. New Jersey: PrentceHall, 1973.

- [9] ปรีศรา ธาณีใหญ่. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในองค์กรของคน Generation Z. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565.
- [10] Hoppock, R.. Job Satisfaction. New York: Harper & Row. Work. New York: John Wiley, 1974.
- [11] อริยฤทธิ์ แก้วเกร็ด. การตัดสินใจเลือกอาชีพของพนักงานองค์กรเอกชนในจังหวัดนครปฐม. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2560.
- [12] สมชาติ ปิติสุทธิ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำงาน เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ของนักศึกษา คณะ เศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. งานค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557.
- [13] รวิพัชร์ งามพัทวิชัย. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำงานตำแหน่งผู้ช่วยผู้สอบบัญชี กับบริษัทตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.
- [14] ธัญญา อ่อนคง. พฤติกรรมการชมภาพยนตร์การเข้าร่วมและความพึงพอใจ. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองปริญญา มหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2553.
- [15] จิรนนท์ ไวยศรีแสง. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาของ รัฐและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์, 2562.
- [16] Vroom, Victor H.. Work and Motivation. New York : John Wiley. and Sons, 1964.
- [17] Maslow, A. H.. Motivation and Personality. New York : Harper and Row, 1970.
- [18] Dessler, G.. Management. New Jersey: Prentice-Hill, Inc. 1998.

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

Participation in Social Activities of the Elderly in Lat Krathing Subdistrict, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province

ชนะพล สิงห์สุข¹ ศิรินันท์ คำสี^{2*} วรพจน์ ทำเนียบ³ และ สุรพงษ์ แก่นมณี⁴

¹สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

²สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

³สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

⁴สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

¹Email: aotechanapon@gmail.com; ²Email: Sirinun.kum@rru.ac.th

*Corresponding Author

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดกระทิง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 135 คน โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากโปรแกรม G*Power effect size Cohen เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านนันทนาการ ด้านการศาสนา ด้านการศึกษา และด้านกิจกรรมเพื่อชุมชน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมด้านนันทนาการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.06 ; SD =0.76) ด้านการศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.48 ; SD =1.47) ด้านการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.84 ; SD =1.38) และด้านกิจกรรมเพื่อชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.58 ; SD =1.41) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมทั้ง 4 ด้านของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =3.05 ; SD =1.52) ข้อเสนอแนะควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมทางสังคมด้านนันทนาการและทางด้านศาสนาของผู้สูงอายุเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม กิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุ

Abstract

This study aimed to evaluate the level of social participation among elderly individuals in Lat Krathing Subdistrict, Sanam Chai Khet District, Chachoengsao Province. A cross-sectional descriptive study design was employed. The study population consisted of elderly individuals aged 60 years and older within the jurisdiction of Lat Krathing Subdistrict Health Promoting Hospital. We got 135 people to take part, and we used G*Power to figure out the sample size based on Cohen's effect size. Data were collected through an interview questionnaire covering four domains: recreation, religion, education, and community activities. The data were analyzed using descriptive statistics, which included the mean and standard deviation.

The findings showed that the level of participation in recreational activities was moderate ($\bar{X}$ =3.06 ; SD =0.76), in religious activities was moderate ($\bar{X}$ =3.48 ; SD =1.47), in educational activities was moderate ($\bar{X}$ =2.84 ; SD =1.38), and in community activities was moderate ($\bar{X}$ =3.58 ; SD =1.41). The average level of engagement in all four areas was moderate ($\bar{X}$ =3.05 ; SD =1.52). Additional research is recommended to evaluate the effectiveness of social activity programs, particularly in the domains of recreation and religion, to ensure their compatibility with the unique cultural and community contexts of older individuals.

Keyword: Participation, Social Activities, Elderly

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ทศวรรษแห่งการสูงวัยอย่างมีสุขภาพอยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการระดับโลกขององค์การอนามัยโลก (WHO Global Strategy and Action Plan) อีกทั้งยังสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายของ วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ของสหประชาชาติ (United Nations Agenda 2030 on Sustainable Development) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทศวรรษแห่งการสูงวัยอย่างมีสุขภาพของสหประชาชาติ (ค.ศ. 2021–2030) มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านสุขภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชน ผ่านการดำเนินการร่วมกันใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การเปลี่ยนวิถีคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติต่ออายุและการเลือกปฏิบัติทางอายุ (ageism) 2) การพัฒนาชุมชนให้เอื้อต่อศักยภาพของผู้สูงอายุ 3) การจัดบริการดูแลสุขภาพแบบบูรณาการที่เน้นบุคคลเป็นศูนย์กลาง รวมถึงบริการสุขภาพปฐมภูมิที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ 4) การจัดให้ผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลระยะยาว สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ [1] สถานการณ์ประชากรโลกกำลังก้าวเข้าสู่ภาวะสูงวัยอย่างรวดเร็ว โดยมีจำนวนผู้สูงอายุในช่วงอายุที่มากขึ้นจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สังคมเผชิญแรงกดดันในการปรับตัวต่อโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา ได้แก่ การจัดการศึกษาและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อรองรับภาวะเรื้อรังระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่สูงอายุให้ความสำคัญจำเป็นต้องได้รับการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ต่อสังคมอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม ระบบสุขภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันสำหรับผู้สูงอายุมักมีลักษณะตอบสนองเฉพาะหน้า ขาดการเชื่อมโยงและการบูรณาการที่เหมาะสม ปัญหาไม่เพียงสร้างความไม่เสมอภาคและการเลือกปฏิบัติทางอายุ (ageism) แต่ยังส่งผลให้ทั้งผู้รับบริการและผู้ให้บริการด้านสุขภาพเกิดความไม่พึงพอใจอีกด้วย [2] การเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีรวิทยา จิตใจ และสังคมที่เกิดขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น ส่งผลให้บุคคลมีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพทั้งกายและจิต อีกทั้งยังมีความต้องการใช้ช่วงเวลาที่เหลืออยู่กับครอบครัวหรือบุคคลอันเป็นที่รัก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีกิจกรรมของ Robert Havighurst (1960) ที่อธิบายว่า วัยสูงอายุก่อมาพร้อมกับการเสื่อมถอยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ผู้สูงอายุต้องการคงไว้ซึ่งสุขภาพทั้งสามด้าน และยังคงปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ [3] (Rasiri & Songthap, 2019) อย่างไรก็ตาม แม้วัยสูงอายุจะยังคงมีศักยภาพ แต่ความสามารถในการดูแลตนเองย่อมลดลงตามวัย [4]

จังหวัดฉะเชิงเทรา มีทั้งหมด 11 อำเภอซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกันทั้งชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบท จากข้อมูลทรัพยากรสุขภาพ หน่วยบริการปฐมภูมิ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนสถานบริการสุขภาพปฐมภูมิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 15 แห่ง จำนวนประชากรที่รับผิดชอบ 75,142 ราย จำนวนผู้พิการ 789 คน จำนวนหลังคาเรือน 19,945 หลัง จำนวนหมู่บ้าน 70 หมู่ จำนวนประชากรอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป 11,658 คน จำนวน อสม. 637 คน จำนวนผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Caregiver) 87 คน ซึ่งตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการดำเนินการตามนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาได้รับบริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยการจัดสวัสดิการสังคมขึ้นพื้นฐานที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของสังคม ตำบลลาดกระทิงมีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 1,867 คน จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ผู้สูงอายุ 200 คน จำนวน 124 คน อยู่ตามลำพัง จำนวน 36 คน อยู่ลำพังกับคู่สมรส จำนวน 40 คน อาศัยกับสมาชิกในครอบครัว จากข้อมูลการสำรวจทำให้เห็นว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 62 ผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลลาดกระทิงอาศัยอยู่ตามลำพังอาจส่งผลทำให้สุขภาพจิตขาดความภาคภูมิใจในชีวิต และจัดการกับสภาวะอารมณ์ได้ [5]

จากงานวิจัยการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลลักษณะชุมชนเขตเมืองเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากที่สุด อย่างไรก็ตามการศึกษา พบว่าผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมที่มีเพศ รายได้ เขตที่อยู่อาศัย การมีโรคประจำตัว มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรม ที่มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจและเหมาะสมกับเพศ ภาวะสุขภาพ เขตที่อยู่อาศัย และช่วงเวลาที่ไม่มีผลกระทบต่อยาได้ แนวทางการจัดกิจกรรมสังคมควรจะมีหลากหลายและสามารถแก้ปัญหาของผู้สูงอายุได้ เช่น ช่วยดูแลสุขภาพ ทำให้จิตใจสดชื่น มีความภูมิใจในชีวิต จัดการกับสภาวะอารมณ์ เป็นต้น กิจกรรมทางสังคมที่แนะนำสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมรูปแบบออกกำลังกาย กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ กิจกรรมส่งเสริมความรู้ให้ผู้สูงอายุ กิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมตามประเพณีและศาสนา กิจกรรมพัฒนาสังคม กิจกรรมปฏิบัติธรรม เป็นต้น [5] จากการศึกษาของ เทพประสิทธิ์ กุลธวัชชัย (2554) ที่กล่าวว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรม สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมความคิดและสติปัญญา ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ช่วยให้เกิดความสุข และช่วยแก้ปัญหาสุขภาพจิตได้ [6] กรมกิจการผู้สูงอายุ (2564) กล่าวว่าผู้สูงอายุนอกจากลักษณะทางกายภาพก็ไม่มีอะไรแตกต่างจากคนในวัยอื่น ผู้สูงอายุยังต้องการความสุข ความสนุก ในการใช้ชีวิตเหมือนกับคนทั่วไป ซึ่งกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมประเพณีและศาสนา กิจกรรมเกมและกีฬา กิจกรรมงาน

อดิเรก เป็นต้น [7] การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงให้ความสำคัญการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุคณะผู้วิจัยจึงศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

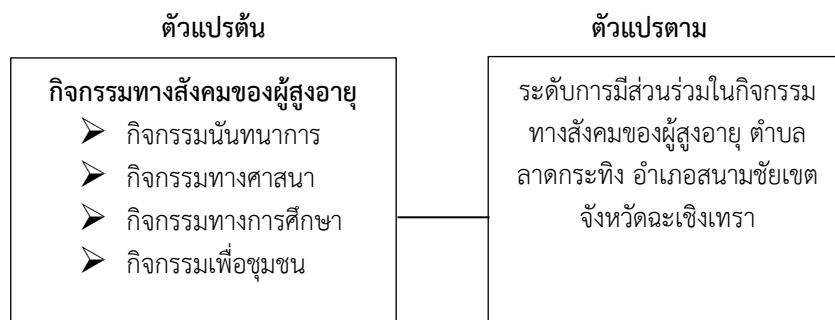
เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง (Descriptive Cross - Sectional Study) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ตัวแปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยระยะที่ทำการศึกษาวงเดือนกรกฎาคม 2568 โดยใช้ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ที่ระบุว่าผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมสม่ำเสมอ จะมีสุขภาพจิตดี ปรับตัวได้ดีกว่า และมีความสุขในชีวิตมากกว่าผู้ที่ไม่มีกิจกรรม การมีบทบาทและกิจกรรมทางสังคม เช่น งานอดิเรก การเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือชมรม เป็นการช่วยทดแทนบทบาทที่สูญเสียไป เช่น การเกษียณอายุ หรือการเป็นหม้าย อาศัยเพียงลำพัง เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทางสังคมจะนำไปสู่บุคลิกภาพที่กระฉับกระเฉง มีความพึงพอใจในชีวิต และมีมุมมองเชิงบวก [8]

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้สูตรการคำนวณ effect size Cohen (1977) [9] คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power กำหนดค่า Effect Size เท่ากับ 0.30 ค่าความคลาดเคลื่อน (Alpha) เท่ากับ 0.05 และค่า Power เท่ากับ 0.95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 111 คน เพื่อป้องกันการแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ (Missing data) หรือมีกลุ่มตัวอย่างถอนตัวระหว่างการวิจัย จึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20 (Gray & Grove, 2020) [10] ดังนั้นจึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 135 คน

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาแบบตัดขวาง (Descriptive Cross - Sectional Study) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้สูตรการคำนวณ effect size Cohen (1977) คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power กำหนดค่า Effect Size เท่ากับ 0.30 ค่าความคลาดเคลื่อน (Alpha) เท่ากับ 0.05 และค่า Power เท่ากับ 0.95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 111 คน เพื่อป้องกันการแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ (Missing data) หรือมีกลุ่มตัวอย่างถอนตัวระหว่างการวิจัย จึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20 (Gray & Grove, 2020) [10] ดังนั้นจึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 135 คน โดยการใช้การสุ่มอย่างง่าย (Sample random) โดยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria) กำหนดไว้ดังนี้ 1) อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดกระทิง 2) สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาไทย 3) ยินดีเข้าร่วมในการวิจัย การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion criteria) ดังนี้ 1) มีอาการเจ็บป่วยและปัญหาสุขภาพที่รุนแรงระหว่างเก็บข้อมูล 2) มีการย้ายถิ่นฐานที่อยู่ในช่วงระยะเวลาเก็บข้อมูลงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิดให้เลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาศัยอยู่กับใคร ลักษณะของครอบครัว ประกอบอาชีพ โรคประจำตัว

2. แบบสัมภาษณ์กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ

แบบสัมภาษณ์ จำนวน 28 ข้อ เป็นข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ 1 คะแนน (ไม่มีการเข้าร่วมกิจกรรมเลย) 2 คะแนน (เข้าร่วมกิจกรรมนานๆทำสักครั้ง) 3 คะแนน (ทำกิจกรรมไม่ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม) 4 คะแนน (เข้าร่วมกิจกรรมเกือบทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม) 5 คะแนน เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยเพื่อแปลผลและอธิบายตัวแปรใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977) [11] โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ การแปลผลระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ใช้เกณฑ์ พิสัยหารด้วยช่วงขั้นที่ต้องการ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.68 - 5.00 หมายถึง ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.67 หมายถึง ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมระดับน้อย

3.การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุผ่านการพิจารณาค่าความตรงตามเนื้อหา (content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยทดสอบกับกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 30 คน ในพื้นที่เทศบาลตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา คำนวณค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา ได้เท่ากับ 0.97 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.89

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ (IOC : Index of item Objective Congruence) และพิจารณาเลือกประเด็นบันทึกที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปพบว่า ประเด็นกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุใช้ได้ทุกประเด็น โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 [12]

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต เอกสารรับรองเลขที่ COA. No.RSUEB2025-120 เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ.2568

3. ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ

กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
กิจกรรมนันทนาการ			
1. ท่านไปร่วมงานต่างๆและกินเลี้ยงสังสรรค์ พบปะเพื่อนญาติ พี่น้อง	2.41	1.36	ปานกลาง
2. ท่านออกกำลังกายร่วมกับชมรมและเพื่อนผู้สูงอายุ เช่น รำไม้พลอง	2.18	0.84	น้อย
เปิดทอง เดิน ยืนแกว่งแขน			
3. ท่านเล่นหมากรุก หมากฮอส ไพ่ กับเพื่อนๆและลูกหลาน	3.10	1.52	ปานกลาง
4. ท่านชอบไปร่วมกิจกรรมทำงานประดิษฐ์ของเครื่องใช้ เช่น จักรสาน	3.84	1.67	มาก
ตะกร้า กระดาษ เป็นต้น			
5. ท่านใช้เวลาว่างในการเลี้ยงสัตว์ ปลูกต้นไม้	3.21	1.23	ปานกลาง
6. ท่านร่วมเล่นดนตรีไทยหรือสากล หรือร้องเพลง	4.26	1.59	มาก
7. ท่านร่วมกิจกรรมงานรื่นเริง กิจกรรมรำ หรือเต้นรำ	2.82	1.47	ปานกลาง
8. ท่านวาดภาพระบายสีเป็นงานอดิเรก	2.20	0.87	น้อย
9. ท่านไปดูลิเก ภาพยนตร์ หรือการแสดงที่เกี่ยวกับความบันเทิง	3.51	1.68	ปานกลาง
รวม	3.06	0.76	ปานกลาง

ผลการศึกษากิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุด้านกิจกรรมนันทนาการภาพรวม ($\bar{X}$ =3.06 ; SD =0.76) อยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมนันทนาการรายชื่อพบว่า กิจกรรมทำงานประดิษฐ์ของเครื่องใช้ เช่น จักรสานตะกร้า กระดาษ ($\bar{X}$ =3.84 ; SD =1.67) และร่วมเล่นดนตรีไทยหรือสากล หรือร้องเพลง ($\bar{X}$ =4.26; SD =1.59) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของผู้สูงอายุ

กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
กิจกรรมทางศาสนา			
1. ท่านใส่บาตรตอนเช้า	2.86	0.78	ปานกลาง
2. ท่านสวดมนต์ไหว้พระ และทำสมาธิปฏิบัติธรรมที่บ้าน	2.48	1.64	ปานกลาง
3. ท่านสวดมนต์ไหว้พระ และทำสมาธิปฏิบัติธรรมที่วัด	3.27	1.52	ปานกลาง
4. ท่านไปร่วมงานพิธีทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆ เช่น เวียนเทียน วันเข้าพรรษา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สรงน้ำพระ	3.75	1.47	มาก
5. ท่านช่วยหาเงินทุนมาสนับสนุนกิจกรรมของวัด	2.54	1.68	ปานกลาง
5. ท่านช่วยกิจกรรมต่างๆ ของวัดเมื่อมีงานศาสนา	3.71	1.82	มาก
6. ท่านทำอาหาร และนำไปถวายพระที่วัด	2.28	0.76	น้อย
รวม	3.48	1.47	ปานกลาง

ผลการศึกษากิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุด้านกิจกรรมทางศาสนาภาพรวม ($\bar{X}=3.48$; SD =1.47) อยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมทางศาสนามารายข้อพบว่า กิจกรรมทางศาสนา พบว่า ร่วมงานพิธีทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆ เช่น เวียนเทียน วันเข้าพรรษา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สรงน้ำพระ ($\bar{X}=3.75$; SD =1.47) และท่านช่วยกิจกรรมต่างๆ ของวัดเมื่อมีงานศาสนา ($\bar{X}=3.71$; SD =1.82) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษาของผู้สูงอายุ

กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
กิจกรรมทางการศึกษา			
1. ท่านไปเป็นวิทยากรสอน หรือผู้สอนหนังสือ	1.98	0.74	น้อย
2. ท่านถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะ-ประดิษฐ์	2.41	1.61	ปานกลาง
3. ท่านแนะนำให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบุคคลที่มีปัญหา หรือเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต	3.08	1.75	ปานกลาง
4. ท่านเรียนหนังสือหรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่ท่านสนใจ	2.47	1.64	ปานกลาง
5. ท่านใช้เวลาว่างอ่านหนังสือในหอสมุด หรือสถานที่อื่นๆ	1.56	0.87	น้อย
6. ท่านอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือดูทางโทรศัพท์เกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง ความรู้ทางสุขภาพ	3.78	1.63	มาก
7. ท่านศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การทำสวนครัว และการปลูกต้นไม้	3.89	1.85	มาก
8. ท่านเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพ หรือเข้าอบรมอื่นๆที่ชุมชนจัดให้ หรือตามหน่วยงานที่จัดขึ้น	3.59	1.71	ปานกลาง
รวม	2.84	1.38	ปานกลาง

ผลการศึกษากิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุด้านกิจกรรมทางการศึกษาภาพรวม พบว่า ($\bar{X}=2.84$; SD =1.38) อยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมทางการศึกษารายข้อพบว่า กิจกรรมทางการศึกษา อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือดูทางโทรศัพท์เกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง ความรู้ทางสุขภาพ ($\bar{X}=3.78$; SD =1.63) และศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การทำสวนครัว และการปลูกต้นไม้ ($\bar{X}=3.89$; SD =1.58) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อชุมชนของผู้สูงอายุ

กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
กิจกรรมเพื่อชุมชน			
1.ทำนร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับทำความสะอาด และเก็บขยะในชุมชน	3.33	1.47	ปานกลาง
2.ทำนเข้าร่วมกิจกรรมการรณรงค์ตรวจสุขภาพ การออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพในชุมชน	3.46	0.85	ปานกลาง
3.ทำนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในวันสำคัญต่างๆ ในชุมชน เช่น วันสงกรานต์ วันพ่อ วันเฉลิมพระชนมพรรษา	4.35	1.55	มาก
4.ทำนช่วยพัฒนาชุมชนของทำนให้มีการร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนจากการแจ้งข่าวสารให้กับเพื่อนผู้สูงอายุ	3.19	1.44	ปานกลาง
รวม	3.58	1.41	ปานกลาง

ผลการศึกษากิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุด้านกิจกรรมเพื่อชุมชนภาพรวม พบว่า ($\bar{X} = 3.58$; $SD = 1.41$) อยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมเพื่อชุมชนรายข้อ พบว่า ร่วมกิจกรรมของชุมชนในวันสำคัญต่างๆ ในชุมชน เช่น วันสงกรานต์ วันพ่อ วันเฉลิมพระชนมพรรษา ($\bar{X} = 4.35$; $SD = 1.55$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม 4 ด้านของผู้สูงอายุ

กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
กิจกรรมทางสังคมด้านนันทนาการ	3.05	0.78	ปานกลาง
กิจกรรมทางสังคมด้านศาสนา	3.48	1.47	ปานกลาง
กิจกรรมทางสังคมด้านการศึกษา	2.84	1.38	ปานกลาง
กิจกรรมทางสังคมเพื่อชุมชน	3.58	1.41	ปานกลาง
รวม	3.05	1.52	ปานกลาง

ผลการศึกษากิจกรรมทางสังคม 4 ด้านของผู้สูงอายุ พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนาบชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$; $SD = 1.52$)

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนาบชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยกิจกรรมนันทนาการ พบว่า ร่วมกิจกรรมทำงานประดิษฐ์ของเครื่องใช้ เช่น จักรสานตะกร้า กระจาด และร่วมเล่นดนตรีไทยหรือสากล หรือร้องเพลง อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของ ปณิชา พรประสิทธิ์ และอริยญา ตัญญ์ (2024) ได้ศึกษาประสบการณ์การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางดนตรี แบบผู้บริโภคนผู้สูงอายุไทย ผลการศึกษากล่าวว่า การมีส่วนร่วมด้านดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน/รำเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้คุณค่าทางอัตลักษณ์ ความบันเทิง และความผูกพันทางสังคม นอกจากนั้นโปรแกรมฝึกรำ การละเล่นดนตรีที่ออกแบบสำหรับผู้สูงอายุช่วยพัฒนาความสามารถทางกาย เช่น ความสมดุลและกำลังของกล้ามเนื้อและยังเพิ่มความพึงพอใจในชีวิตของผู้เข้าร่วม และยังพบว่าการมีส่วนร่วมแบบมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง มักให้ผลดีกว่าแค่การฟัง/รับชมอย่างเดียว [13]

การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนา พบว่า ร่วมงานพิธีทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆ เช่น เวียนเทียน วันเข้าพรรษา ทอดกฐินทอดผ้าป่า สรงน้ำพระ และช่วยกิจกรรมต่างๆ ของวัดเมื่อมีงานศาสนา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ (Sooktho S. et al., 2022) กิจกรรมเดินรำ การเคลื่อนไหวที่มีส่วนร่วม และกิจกรรมทางศาสนาที่มีองค์ประกอบเชิงสังคมสัมพันธ์กับผลลัพธ์ด้านสุขภาพหลายมิติ ได้แก่ ลดภาวะซึมเศร้า เพิ่มการสนับสนุนทางสังคม ลดความเหงา และบางงานพบความสัมพันธ์กับอัตราการมีชีวิตรอดมากขึ้น การฝึกเดินรำแบบดั้งเดิม โปรแกรมเดินรำสำหรับผู้สูงอายุช่วยพัฒนาสมรรถภาพทาง และฟังก์ชันการเคลื่อนไหว ซึ่งเชื่อมโยงกับการลดความเสี่ยงการหกล้มและการพึ่งพิงได้ การเข้าร่วมกิจกรรมแบบกลุ่มช่วยเพิ่มเครือข่ายสังคมและการสนับสนุนซึ่งสัมพันธ์กับสุขภาพจิตที่ดีขึ้นและการฟื้นตัวจากโรค [14] Bath, P. A., & Deeg, D. (2005) ในด้านจิตวิญญาณการปฏิสัมพันธ์ทางศาสนาจิตวิญญาณเป็นการรับมือกับความเครียด ลดความวิตกกังวล และเพิ่มความสุขได้ [15] Zimmer, Z., et al. (2016) [16] จากการศึกษาของ Sanprakhon, P. et al. (2025) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการรำพื้นบ้านไทยร่วมกับการกระตุ้นด้านความรู้คิดต่อพฤติกรรมและ

การทำงานทางการรู้คิดในผู้สูงอายุที่มีภาวะการรู้คิดถดถอย พบว่า โปรแกรมการรำพื้นบ้านไทยร่วมกับการกระตุ้นด้านการรู้คิดมีประสิทธิภาพในการบรรเทาอาการภาวะการรู้คิดถดถอย ซึ่งเป็นสัญญาณเริ่มต้นของภาวะสมองเสื่อมส่งเสริมคุณภาพชีวิต แก้ไขภาวะบกพร่องทางการรู้คิด และคงไว้ซึ่งการทำงานด้านการรู้คิดในผู้สูงอายุที่ยังไม่มีภาวะสมองเสื่อม การแทรกแซงดังกล่าวมีลักษณะเด่นคือ ความคุ้มค่า ความปลอดภัย ความเพลิดเพลิน และความสามารถในการเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางสังคม โดยแนะนำให้ดำเนินกิจกรรมอย่างน้อย 7 สัปดาห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โปรแกรมการรำพื้นบ้านไทยร่วมกับการกระตุ้นด้านการรู้คิดได้รับการแนะนำให้ใช้เพื่อเพิ่มระดับกิจกรรมทางกายในชีวิตประจำวัน ลดปัญหาความบกพร่องทางพฤติกรรมและการเสื่อมถอยทางการรู้คิด ยกระดับคุณภาพชีวิต และส่งเสริมการทำงานด้านการรู้คิด โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมรำพื้นบ้านไทยร่วมกับการกระตุ้นด้านการรู้คิดในรูปแบบกลุ่มยังเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์และสร้างความเพลิดเพลินในการส่งเสริมความเชื่อมโยงทางสังคมของผู้สูงอายุอีกด้วย [17] จากการศึกษาของ วิชญ์ บุญรอด และ ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์, 2566 พบว่า รูปแบบกิจกรรมดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ ที่ตอบโจทย์กลุ่มผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ซึ่งมีกระบวนการในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมจากการศึกษาพฤติกรรม กิจกรรมทางสังคม บริบทพื้นที่ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศักยภาพ และความต้องการทางด้านดนตรี รวมถึงการระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่มาปรับประยุกต์ผสมผสานกับการละเล่นพื้นบ้านของภาคกลางต่อยอดสู่การพัฒนาเป็นคู่มือกิจกรรมการละเล่นดนตรีพื้นบ้านสำหรับผู้สูงอายุ [18]

กิจกรรมทางการศึกษาอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือดูทางโทรศัพท์เกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง ความรู้ทางสุขภาพ และศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การทำสวนครัว และการปลูกต้นไม้ สอดคล้องกับการศึกษาของปิยากร หวังมหาพร (2567) ศึกษาโครงการเรียนรู้ระหว่างวัยด้านการศึกษาของไทยเป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดบริการสาธารณะที่เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและแนวคิดทุนทางสังคมเน้นการสร้างพื้นที่และโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนโดยไม่เน้นการเชื่อมโยงระหว่างวัยมากนักโครงการเรียนรู้ระหว่างวัยด้านการศึกษาส่วนใหญ่จะมุ่งให้ผู้สูงอายุบอกเล่าประสบการณ์แต่นับว่าโครงการดังกล่าวเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ลดความเหงาและภาวะซึมเศร้าที่อาจเกิดขึ้นในผู้สูงอายุบางราย การการเชื่อมโยงกับผู้สูงอายุยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุมีสถานที่หรือช่องทางในการแสดงความคิดเห็นมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กับผู้อื่น [19]

กิจกรรมเพื่อชุมชน ร่วมกิจกรรมของชุมชนในวันสำคัญต่างๆ ในชุมชน เช่น วันสงกรานต์ วันพ่อ วันเฉลิมพระชนมพรรษา สอดคล้องกับ อุบลวรรณ ภวานันท์ บัณฑิตา ธิรติสกุล และศรัณย์ กอสนาน (2565) ได้ศึกษาบริบทการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พบว่า กิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ คือ การหากิจกรรมนอกบ้าน เช่น การไปเที่ยวกับเพื่อน หรือการพบปะกับเพื่อนๆ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ของชุมชน เช่น การเข้าชมรมแอโรบิก การออกมาร้องเพลง การเดินรำหรือลีลาศ หรือกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ การร่วมทำกิจกรรมร่วมกับชมรมผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมของเทศบาลตำบล กิจกรรมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือผู้สูงอายุจะเลือกไปวัด ไปช่วยงานวัดบ้าง เช่น การกวาดลานวัด การล้างจาน ซึ่งโดยเฉพาะวันพระผู้สูงอายุจะไปเป็นประจำเป็นหาหาที่พึงพอใจ [20]

4. สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 60-69 ปี มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาประถมศึกษา อาศัยอยู่กับครอบครัว (ลูก หลาน และญาติ) และประกอบอาชีพเกษตรกร โดยมีการรวมกลุ่มกันในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลลาดกระทิง ภายใต้กิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุโดยมีผู้ช่วยอำนวยความสะดวกเป็นคุณครูเกษียณอายุราชการที่ขับเคลื่อนกิจกรรมและเชื่อมโยงสมาชิกในชุมชน

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านกิจกรรมนันทนาการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทำงานประดิษฐ์ของเครื่องใช้ เช่น จักรสานตะกร้า กระบาย และร่วมเล่นดนตรีไทยหรือสากล หรือร้องเพลง ด้านกิจกรรมทางศาสนา มีส่วนร่วมงานพิธีทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆ เช่น เวียนเทียน วันเข้าพรรษา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า สรงน้ำพระ และทำนุช่วยกิจกรรมต่างๆ ของวัดเมื่อมีงานศาสนา ด้านกิจกรรมทางการศึกษา อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ หรือดูทางโทรศัพท์เกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง ความรู้ทางสุขภาพ และศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การทำสวนครัว และการปลูกต้นไม้ ด้านกิจกรรมเพื่อชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนในวันสำคัญต่างๆ ในชุมชน เช่น วันสงกรานต์ วันพ่อ วันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่ชุมชนตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีลักษณะที่ตั้งและภูมิศาสตร์ที่เป็นลักษณะชุมชนชนบทพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ การเกษตร โครงสร้างทางสังคมเป็นสังคมเครือญาติ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์กับการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นมักถ่ายทอดผ่านครอบครัว ชุมชน มีความเชื่อและศาสนา ศิลปะและการแสดง เช่น ฟ้อนรำ ดนตรีพื้นบ้าน ลิเก เพลงฉ่อย หมอลำ สะท้อนวิถีชีวิตและความสามัคคีในชุมชน

อย่างไรก็ตามการพัฒนากิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุต้องอาศัยทุนทางสังคม บริบทชุมชน ที่เชื่อมโยงกับสุขภาพทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ครบมิติทางสุขภาพและทักษะทางสังคม

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ในตำบลลาดกระทิง อำเภอสนมชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านกิจกรรมนันทนาการ ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมทางสังคมด้านนันทนาการและการทางศาสนาของผู้สูงอายุเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทวิถีชุมชน และวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน

6. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ที่สนับสนุนทุนวิจัยในการพัฒนางานวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลลาดกระทิง นักพัฒนาชุมชน ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน เครือข่ายท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดกระทิง องค์การบริหารส่วนตำบลลาดกระทิง ที่ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและลงภาคสนามในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้

7. เอกสารอ้างอิง

- [1] World Health Organization, *Ageing and Health*, 7 กันยายน 2567. สืบค้นจาก <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health> 1
- [2] Mitchell, E., & Walker, R. (2020). Global ageing: Successes, challenges and opportunities. *British Journal of Hospital Medicine* (London), 81(2), 1–9. <https://doi.org/10.12968/hmed.2019.0377>
- [3] Havighurst, R. J. (1960). Successful aging. *The Gerontologist*, 1(1), 8–13. <https://doi.org/10.1093/geront/1.1.8>
- [4] Rasiri, T., & Songthap, A. (2018). Health promotion for the elderly: Guidelines for strong partnership and dynamic network participation in the 21st century. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 5(1), 315–328.
- [5] กระทรวงสาธารณสุข. (2568). สร้างจิตใจที่แจ่มใสให้ผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมทางสังคม. สืบค้นจาก <https://multimedia.anamai.moph.go.th/help-knowledgs/social-activities-for-elders/>
- [6] เทพประสิทธิ์ กุลธวัชชัย. (2554). การนันทนาการ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : บริษัท วี.พรีน (1991) จำกัด.
- [7] กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). กิจกรรมผู้สูงอายุ แนวทางในการสร้างสุขเพื่อสุขภาพจิตที่ดีในวัยเกษียณ <https://www.dop.go.th/th/know/15/496>
- [8] จินตนา ยูนิพันธ์. (2551). ทฤษฎีการพยาบาล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [9] Cohen, J. (1977). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- [10] Gray, J. R., & Grove, S. K. (2020). *The practice of nursing research: Appraisal, synthesis, and generation of evidence* (9th ed.). Elsevier.
- [11] Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Prentice-Hall.
- [12] Turner, R. C., & Carlson, L. (2003). Indexes of Item-Objective Congruence for Multidimensional Items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163–171. https://doi.org/10.1207/S15327574IJT0302_5
- [13] ปณิชา พ., & อัญญา ต. (2024). ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางดนตรีแบบผู้บริโภคนผู้สูงอายุไทย. *มนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 25(3), 171–191. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JHUMANS/article/view/275095>
- [14] Sooktho, S., Songserm, N., Woradet, S., & Suksatan, W. (2022). A meta-analysis of the effects of dance programs on physical performance: Appropriate health promotion for healthy older adults. *Annals of Geriatric Medicine and Research*, 26(3), 196–207.

- [15] Bath, P. A., & Deeg, D. (2005). Social engagement and health outcomes among older people: Introduction to a special section. *European Journal of Ageing*, 2(1), 24–30.
<https://doi.org/10.1007/s10433-005-0019-4>
- [16] Zimmer, Z., Jagger, C., Chiu, C. T., Ofstedal, M. B., Rojo, F., & Saito, Y. (2016). Spirituality, religiosity, aging and health in global perspective: A review. *SSM - Population Health*, 2, 373–381.
<https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2016.04.009>
- [17] Sanprakhon, P., Suriyawong, W., Longphasuk, N., Khatichop, N., Arpaichiraratana, C., Wongwisukul, S., Rattanaselanon, P., Pipatpiboon, N., & Thaipisuttikul, P. (2025). Effects of traditional Thai folk dance combined with cognitive stimulation program on behavior and cognition among older adults with cognitive decline: A randomized controlled trial. *The Journal of Prevention of Alzheimer’s Disease*, 12(4), 100066. <https://doi.org/10.1016/j.tpad.2025.100066>
- [18] วิชญ์ บุญรอด, & ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์. (2566). รูปแบบกิจกรรมการเล่นดนตรีพื้นบ้านสำหรับผู้สูงอายุโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ยั่งยืน. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(6), 173–194.
<https://doi.org/10.14456/jra.2023.137>
- [19] ปิยากร หวังมหาพร. (2024). โครงการระหว่างวัยด้านการศึกษาเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 4(1), 1–12. สืบค้น จาก <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/JMSSNRU/article/view/2306>
- [20] อุบลวรรณ ภาวานันท์ บัณฑิตา ถิรทิตสกุล และศรัณย์ กอสนาน. (2565). บริบทการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองและชุมชนชนบท (กิจกรรมที่ 1). *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 4(4), 173–188. สืบค้น จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/article/view/259625>

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
96 หมู่ 2 ตำบลประตูชัย
อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13000

arucon@aru.ac.th
www.aru.ac.th/arucon

0-3527-6577 , 0-3532-2082